

Varför behövs idrottshistoria?

En studie om hur idrottshistoria har utvecklats som disciplin vid svenska högskolor och universitet

Mastersuppsats, 45 poäng, VT-2016

Författare: Stefan Brodin

Handledare: Janne Holmén

Seminarieledare: Erik Lindberg

Ventileringsdatum: 13 sep 2016

UPPSALA
UNIVERSITET

HISTORISKA INSTITUTIONEN

Abstract

This thesis aims to describe how history of sports has developed during 1970–2015 and what possibilities it has to establish itself as a discipline at colleges and universities. A few theoretical points developed by Krishnan, have been used as a guide in developing the purpose and questions for this study.

The result of the findings, is conclusive with the theoretical points developed by Krishnan, i.e. it is not possible for history of sports to be a discipline on its own. History of sports must be seen in a larger concept taking in account other sciences, i.e. a region/country history, etc. in account. History of Sports is too small to be a discipline on its own but must cooperate with other disciplines within social sciences, ie. sports science, medicine, etc. History of Sports must work interdisciplinary and build bridges with other stronger disciplines to survive in the future.

It is, today, possible to take courses in History of Sports at a basic level in Malmö and Växjö but there are no advance courses offered. Without possibilities to study History of Sports at an advance level the possibilities to take a PhD in History of Sports are limited. It is also difficult to receive funds when studying in a discipline which is small and does not offer advance courses.

Keywords: discipline, history of sports, Jan Lindroth, development, sports science, possibilities, researchers, Krishnan

Innehåll

Abstract.....	2
1 Inledning.....	4
1.1. Tidigare forskning med anknytning till studien.....	5
1.2 Teoretiska utgångspunkter kring idrottsvetenskapens framväxt:.....	9
1.3 Syfte och frågeställningar.....	12
1.4 Material, metod, avgränsningar.....	12
2 Bakgrund – kontextualisering.....	14
2.1 Idrottshistoria som ämne vid högskolor och universitet.....	14
2.2 Idrottshistorians utveckling i samhället.....	16
3. Idrottshistoriska avhandlingar.....	19
5.1 Avhandlingar 1970–1979.....	20
5.2 Avhandlingar 1980–1989.....	26
5.3 Avhandlingar 1990–1999.....	30
5.4 Avhandlingar 2000–2009.....	34
5.5 Avhandlingar 2010–2015.....	42
5.6 Sammanfattande analys kring de olika avhandlingarna.....	46
4 Forskarnas svar på frågorna vid högskolor och universitet.....	51
4.1 Analys och slutsatser fråga 1.....	51
4.2 Analys och slutsatser fråga 2.....	52
4.3 Analys och slutsatser fråga 3.....	53
4.4 Analys och slutsatser fråga 4.....	55
5 Analys och slutsatser.....	56
5.1 Sammanfattande analys kring idrottshistoria som ämne vid högskolor och universitet	56
6 Källor och litteratur.....	59
6.1 Källor.....	59
6.2 Muntliga källor.....	59
6.3 Skriftliga källor.....	59
6.4 Litteratur.....	61
6.5 Förkortningar.....	63
7. Appendix.....	64

1 Inledning

Idrottshistoria har länge varit ett mindre uppmärksammat område inom den svenska historieforskningen. Ett viktigt genombrott för idrottshistoria skedde år 1974 då Jan Lindroth lade fram sin doktorsavhandling, *När idrotten blev folkrörelse*, året därpå kom också efterföljaren "Idrottens väg till folkrörelse". Drygt tre år senare utkom även Bode Janzons *Manschettyrken idrott och hälsa*. År 1976 bildades Svenska idrottshistoriska föreningen som idag uppgår till ca 700 medlemmar. Initiativtagare till föreningen var professor Jan Lindroth som också är den person som producerat mest forskning om idrottsutvecklingen i Sverige och han har dessutom haft stor betydelse för initierandet av idrottshistoria som en gren inom ämnet historia. Lindroth blev även den första som fick titeln professor i idrottshistoria (Stockholms universitet 1992) och det var också han som höll de första seminarierna och kurserna i ämnet. Detta var viktigt inte minst för spridningen av grenen utan även för att fler skulle bli intresserade av ämnet.¹

Den idrottshistoriska forskningen började få fotfäste i slutet av 1990-talet främst tack vare professuren vid Stockholms universitet. Vid GIH i Stockholm kunde studenter under slutet av 1990-talet välja en kurs inom idrottshistoria under ledning av den forne elitidrottaren i basket, Leif Yttergren. Under 2000-talet skedde en kraftig ökning av idrottshistorisk litteratur. I början av 2000-talet inrättades vid Linnéuniversitetet i Växjö en institution för idrottsvetenskap. Under hösten 2015 genomfördes för första gången en kurs i idrottshistoria (ishockeyns historia) och vid Malmö högskola har det under de senaste åren gått flera idrottshistoriska kurser (fotbollshistoria och fotbollens kultur och samhälle). De idrottshistoriska kurserna är mycket populära och har över 300–400 sökande per termin.

Under de senaste femton åren har det producerats ett antal betydelsefulla avhandlingar inom idrottshistoria och antalet har mer än fördubblats jämfört med 1970–1980-talet. Under 2000-talet har flera olika nätverk bildats och idrottsmuséer som t ex Riksidrottsmuséet i Stockholm (öppnade 2007), idrottshistoriska muséer och idrottshistoriska hemsidor blivit allt mer vanligt förekommande och dessa är både välbesökta och populära vilket underlättar för spridningen av idrottshistorisk information. Idrottsforum.org är ett exempel på ett sådant nätverk där forskare på olika sätt kan lägga ut sina alster. Idrottsforum.org är främst ett forum för mångvetenskaplig forskning där samtliga skribenter har en högre akademisk bakgrund inom historia. Likaså är idrottshistoriska seminarier runt om i landet ett återkommande tema.²

¹ <http://www.svif.net/omsvif.htm>.

² Intervju med Christer Ericsson dec 2015.

Själva begreppet disciplinering fokuserar på frågan hur ett disciplinärt fält växer fram och vilken gestalt som det tar sig i samt vilka yttre och inre drivkrafter och villkor som påverkar dess utveckling. Flera olika komponenter påverkar detta nämligen, mänskliga och finansiella resurser, primärt forskningsområde, metodologiska, teoretiska verktyg sociokognitiva nätverk, kommunikationsstrukturer, (formella och informella) meriteringsystem, karriärvägar m m.³

1.1. Tidigare forskning med anknytning till studien

Då idrottshistoria och idrottsvetenskap är relativt nyetablerade områden inom den akademiska världen är studier inriktade mot framväxten av dessa ämnen få. Sveriges idrottshistoriska förening (SVIF) har sedan 1981 bedrivit forskning i ämnet och ett antal artiklar har skrivits i ämnet i deras årsskrifter. Dessa artiklar berör flera olika aspekter på hur idrottshistoria som ämne utvecklats under tid.

Den forskare som i Sverige som studerat idrottshistorians framväxt som ämne är Jan Lindroth. I en artikel från 2010 hävdar han att idrottshistoria som forskningsområde fick sitt genombrott under första hälften av 1970-talet vilket främst berodde på ett ökat intresse från statsmakternas och forskarnas sida samt ett intresse för folkrörelsernas arkivmaterial. Under dessa år pågick ett stort folkrörelseprojekt vid historiska institutionen vid Uppsala universitet vilket bidrog till att idrottshistoria blev mer uppmärksammat. Under detta projekt lades två avhandlingar fram (1974 om idrottsrörelsen framväxt på det nationella planet) och (1977 om arbetaridrotten). Dessa drevs dock huvudsakligen individuellt. Året därpå lades ytterligare en avhandling fram i Göteborg om dess tidiga föreningsidrott.⁴

Under 1980-talet kom ett antal former av idrottshistoriska avhandlingar fram men årtiondet ses mer som en tillbakagång enligt Lindroth eller om möjligt status quo. En avgörande skillnad är dock att idrottspedagogiken började att etablera sig på universitets och högskolenivå. Inom dess fanns ett betydande historieintresse och egen forskning vilket kom att utvecklas under snabb takt där två avhandlingar om kvinnoidrott lades fram under bara ett par år.

Under 1980-talet blir även SVIF ett ledande organ för årsskriften idrott, historia och samhälle där startpunkten för utgivningen är en idrottshistorisk kongress i Uppsala ett par år innan. Därmed fanns ett idrottshistoriskt forum med vetenskapliga ambitioner men som saknade akademisk förankring vilket forskare i ämnet önskade att få.

Enligt Lindroth sker en betydande förändring under 1990-talet då disciplinen akademiseras. Tidigare hade pedagoger och privata organisationer stått för den större delen av idrottshistoriska aktiviteter. Drivkrafterna låg med andra ord utanför den akademiska sektorn. Under 1990-talet kom diskussionen igång kring tillsättandet av en professur i ämnet vid Stockholms universitet.

³ Dellgran/Höjer, 2000, s 51f.

⁴ Svensk idrottsforskning nr 1 2010, s 26f.

Den humanistiska fakulteten och den historiska institutionen i Stockholm var tveksamma till inrättandet, vilket gjorde att tillsättandet dröjde fram till år 1992.

Professuren ledde till att fakulteten hade en uttalad inriktning på idrott vilket ledde till att ca 150 C- och D-uppsatser samt ett tiotal doktorsavhandlingar lades fram. Även en fast seminarieverksamhet förekom i viss utsträckning. I slutet av 1990-talet disputerade Leif Yttergren i ämnet *När idrotten kom till stan* (1996) och senare kom ett lektorat att inrättas vid GIH. Därmed hade idrottshistoria fått en fast plats inom de akademiska murarna och kom så att vara fram till Lindroths pension 2007.⁵

År 2008 håller Johnny Wijk en kurs i idrottshistoria. Kursen var på avancerad nivå i ett försök att upprätthålla idrottshistorisk forskning. Kursen lockade dock bara ett fåtal studenter och i anslutning till denna gick också en grundkurs på 15 hp som hade ett 20-tal studenter. Därefter svalnade intresset för idrottshistoria vid Stockholm universitet betänkligt. Inplanerade kurser fick ställas in då antalet sökande var för få. Den idrottshistoriska utbildningen flyttades därefter till GIH.⁶

Forskning kring olika discipliners utveckling är mycket sällsynt och jag har endast funnit två avhandlingar i ämnet samt ett fåtal artiklar där jag valt att nämna en Utredning om förutsättningarna för idrottsvetenskap som huvudområde vid Umeå universitet av Inger Eliasson år 2014. Enligt henne har forskningen funnits betydligt längre i Tyskland och USA där den också är etablerad. I de nordiska länderna används både Idrottsvetenskap, sportvetenskap och idrott. Från 1970-talet har idrottsforskning utgått från 7 olika ämnesdiscipliner där idrottshistoria varit en av dem.⁷

I boken *The history of exercise and sports science* analyseras idrottsvetenskap och bl.a. idrottshistoria som disciplin. Enligt författarna så fokuserade idrottsutbildningen sig internationellt på idrottsläraryt utbildningen.⁸ I Sverige har den enligt Eliasson varit idrottsvetenskaplig vid Umeå och Göteborgs universitet där forskare internationellt intresserat sig för att diskutera kunskapsmassan om idrott och hur den utvecklats i det som kallas för Physical education.

Swanson/Massengale talar om en intellektuell klyfta att utbilda forskarutbildade specialister i ämnesdisciplinerna där det finns en tydlig brist på generalistutbildade doktorer i idrottsvetenskap vilket det finns ett behov av inom och utom akademierna. Swanson/Massengale påtalar också bristen på strategier inom akademierna att utforma en universell plan att identifiera och skapa en enhetlig kunskapsmassa inom idrottsvetenskap och att detta lett till en era av specialisering inom skilda discipliner, vilket i så fall skulle innebära att nuvarande strukturer inom idrottsvetenskapen

⁵ Svensk idrottsforskning nr 1 2010 s 28f.

⁶ Intervju med Leif Yttergren nov 2015.

⁷ Eliasson, Inger: 2014 s 15f.

⁸ Massengale & Swanson, 1997 s 41ff.

inom framför allt den högre utbildningen inte är ett resultat av genomtänkta strategier. I stället är detta ett resultat av visionära ledare sedan 30 – 40 år sedan.⁹

De menar att de som håller på med en disciplin (i detta fall idrottsvetenskap) på något sätt måste se till att de tror på det som ett övergripande uppdrag i samhället och att en viss grupp tar ansvar för detta och skapar en mening i detta för samhället. Det måste finnas en tydlig vision enligt dem och det är även väsentligt att man helst inte hamnar i en miljö där konkurrens råder från andra specialiteter och prioriterade områden. Det finns enligt dem en påtaglig risk att man inom många universitet inte satsar på idrottsvetenskapliga institutioner även om det blivit bättre i slutet av 1990-talet. Vid flera olika lärosäten sker idag en klar utveckling inom idrottsvetenskap utan att det sker något stamkrig mellan disciplinerna vilket innebär en positiv utveckling för idrottsvetenskap som ämne och som leder till interdisciplinär forskning.¹⁰

Den senaste forskningen i Sverige i form av avhandlingar har bedrivits av Joakim Wirén Åkesson och hans föregångare Dellgran och Höjer var också den som skrev den första i ämnet år 2000 *Kunskapsbildning, akademisering och professionalisering i socialt arbete*

Förra året utkom också en avhandling av Joakim Wirén Åkesson *Idrottens akademisering* där idrottsvetenskap och idrottshistoria diskuteras och där han analyserar vilka möjligheter som finns i ämnet. Vidare diskuteras hur ämnet idrottshistoria/idrottsvetenskap växt fram. Genomgång av tidigare forskning delas därför upp i ren historiografisk forskning och den om idrottshistoria.

Wirén Åkesson talar här om disciplinering och vad det innebär. Han utgår från Dellgran och Höjer som menar att ett disciplineringsperspektiv innebär att man kopplar samman utvecklingen inom ett disciplinärt fält med omständigheterna i omgivningen. Avhandlingen handlar om disciplineringen av idrott och den beskriver framväxten av den som numera kallas för idrottsvetenskap.¹¹

Wirén Åkesson försöker förklara skillnaden mellan vetenskaplig kunskap inom idrotten (akademisering) och vetenskaplig kunskap inom idrotten som yrkesområde (professionalisering). Enligt honom handlar akademisering som process om den vetenskapliga kunskapens egenskaper omfattning och betydelse inom ett visst kunskapsområde. Själva professionaliseringen handlar enligt honom om områdets status och utveckling.

Även Dellgran och Höjer talar i sin avhandling akademisering om socialt arbete om begreppet disciplinering. De hävdar att akademiseringen inbegriper det som vi kan kalla för disciplinering eller med andra ord den sociala och kognitiva formeringen av ett disciplinärt forskningsfält. Enligt dem sker detta i någon form av paradigmatisks utveckling genom att man utvecklar och och upprätthåller speciella normer och föreställningar kring forskningens uppgifter

⁹ Eliasson, 2014 s 16f.

¹⁰ Eliason, 2014 s 17.

¹¹ Wirén Åkesson, 2014 s 24.

och relation till det praktiska arbetet samt om kunskapsobjektets karaktär. Lägga även här till epistemologiska och metodmässiga utgångspunkter.

Själva akademiseringen handlar om expansion och framflyttning om den vetenskapliga kunskapens positioner aktualiseras detta genom föreställningar om hur kunskap skapas och används i det praktiska sociala arbetet. Detta präglar i någon form studenter, lärare och forskare kunskapshandlingen i det dagliga arbetet.

Det är kring kunskaperna som de interna relationerna mellan utbildning, praktik och forskning är organiserade och detta påverkar en disciplin. Själva praktikfältets uppgift blir att bruka vetenskaplig producerad kunskap och validera och kritisera men även legitimisera forskningen. Eller kan man säga att kunskaper produceras, vidareförmedlas och brukas inom olika arenor men att det görs på olika sätt och med olika förutsättningar d.v.s. att det finns olika kunskapskulturer som på sitt sätt utvecklar sin syn på kunskap och utveckling av den.¹²

Dellgran och Höjers forskning kring olika discipliners utveckling utgår från fyra olika spänningsfält som är centrala för detta och vilka allmänteoretiska hållpunkter som finns:

1. Disciplineringsperspektivet ska inte referera till något idealt utvecklingsförlopp eller idealtillstånd som normativet bör nås eller vara det bästa. Det ska alltså inte finnas någon idealtypisk, teoretisk a priori om vad en disciplin bör vara. Även om det inom Kuhns teori om vetenskapernas utveckling om tänkande och forskning om en slags normalutveckling från en förparadigmatisk fas till en paradigmatisk och sedan till en normalvetenskap som kan leda till nya empiriska upptäckter och eller nya teoretiska insikter.¹³

2. Ett disciplinärt sätt är något som är i konstant förändring av artikuleringen av forskningens uppgifter och objekt som forskningsmetoder och teoretiska konstruktioner och verktyg som utvecklas och förnyas successivt. Således kan utvecklingen av olika forskningsmetoder inom ett visst ämne ses som ett kollektiv, kontinuerlig lärprocess genom den kollegial, kritisk granskning som forskningsprodukter utsätts för under seminarier och disputationer. Den sociala och institutionella integrationen förändrar också relationerna till andra disciplinära fält och forskningsområden. Således kan användningen av begrepp som fält och områden hämta inspiration från den vanligaste metaforen för att beskriva vetenskaplig kunskap som t.ex. i termer av sociala och geografiska landskap. Detta innebär enligt Dellgran/Höjer att ett enskilt akademiskt ämne kan ha gemensamma fronter, handelsutbyte och gemensam grund med andra discipliner men man kan också betrakta dem som nationsbyggen och kulturer där man vill befästa

¹² Dellgran & Höjer, 2000 s 43ff.

¹³ Gilje & Grimen, 1993 s 26f.

territoriella tillgångar och gränser. I förlängningen innebär detta att en disciplin är som att rita en mer eller mindre detaljerad karta vilka kan vara makroskopiska eller mikroskopiska.

3. Disciplineringsperspektivet innebär också att man måste sammankoppla den inre utvecklingen i fältet med dess externa historia med yttre sociala och politiska krav om hur forskningen blir mottagen och bedömd av olika institutioner och grupper utanför forskarsamhället. Enligt Dellgran/Höjer blir deras disciplin socialt arbete som fält en lång konstruktion av en lång rad olika aktörer där professionella och disciplinära förankringar, teoretiska referenser, preferenser och intressen kan spela stor roll. Behovet av kontrollen från en yttervärld och verklighet varierar oftast mellan ämnen.

4. Ett disciplinärt fält är i behov av kontextualisering och det är i ständig rörelse men inte i en förutbestämd riktning: Detta innebär att det finns mycket stora skillnader mellan olika disciplinära fält när det handlar om dess historia och deras interna samband mellan kunskapens karaktär och "communities". Litteraturen (kunskaps sociologiska) är fylld med taxonomier när det handlar om att klassificera kunskapsområden och vetenskapliga ämnen.

Ett exempel på detta är distinktionen mellan hård och mjuk kunskap och grundforskning och tillämpad forskning. Det hårda grundforskande ämnet domineras oftast till stor del av hypotetiskt deduktiva ansatser och statistiska metoder medan den mjuka benämningen mer anspelar på användningen av kvalitativa metoder.

I sammanhanget får man dock inte glömma bort två faktorer som spelar stor roll för en disciplin vilket först är den vetenskapliga rationaliteten som kommer att ta över bestämmanderätten när det gäller att formulera forskningsuppgifterna och forskningsfrågorna samt att ämnet kommer att fjärma sig från praktikfältets artikulera intressen och krav. Den andra faktorn som är den absolut viktigaste för en disciplins införande är forskningens finansiering och forskningspolitik, överväganden från professorer och docenter (ansöka om forskningsmedel) samt den konkurrenssituation som finns inom forskningsområden med andra ämnen och vetenskapliga kriterier och sociala mekanismer som styr tilldelningen av pengar.¹⁴

1.2 Teoretiska utgångspunkter kring idrottsvetenskapens framväxt:

Vad är egentligen en akademisk disciplin inom historia? Krishnan utgår från 4 utgångspunkter när han resonerar kring disciplin, paradigm, faktorer som uppmuntrar disciplinen, faktorer som uppmuntrar överförandet av en disciplin samt utvecklingstendensen. För att leva upp till detta

¹⁴ Dellgran/Höjer, 2000 s 51f.

krävs det att det finns en person som har fallenhet för ämnet och som kan leva upp till hårda krav från många instanser för att kunna etablera sig. Samtidigt behöver ämnet uppnå en viss acceptans och mognad för att bli erkänd inom disciplinen. Inom ämnet historia har antalet discipliner ökat vilket gör att varje disciplin behöver hävda sig för att upprätta sin status.

Krishnan gör i sin matris en uppdelning av perspektiv på discipliner genom att nämna 6 olika områden: Filosofi, antropologi, sociologi, historia, handhavande och utbildning. Matrisen går att se här nedan.

Disciplinära perspektiv på discipliner i matris

	Philosophy	Anthropology	Sociology	History	Management	Education
Paradigm	Knowledge	Culture	Social Organisation	Time	Market	Personality Development
What Factors Encourage Disciplinarity?	Language games/discourses	Cultural identity and segmentation	Professionalization/ Power Structures	Leadership of talented founders of a discipline	Past success of disciplinary organisation	Curriculum and the need for structured or 'disciplined' learning
What Factors Encourage Inter-/Transdisciplinarity?	Universalisation of knowledge	New forms of community and identity	Social Change/Decline of Professions	Maturation of a discipline/lack of leadership	Better adaptation to the market	Changes of knowledge structures/new approaches to teaching
On Balance	Disciplines are needed for validating claims to truth	Disciplines offer a stable identity and are similar to tribal structures	Disciplinary structures are difficult to overcome because of the self-interest of power groups	Historically the number of disciplines has constantly expanded rather than declined	Disciplines are an obsolete form of the organisation of science and universities	Educators are more in favour of disciplinary education because of a concern that students may only be confused by competing claims to truth and world views

Källa: What are academic disciplines s. 47

Alla dessa har sin egen nisch och påverkas av ovanstående utgångspunkter i olika utsträckningar. Enligt honom samverkar många av dessa och det är vanligt att man arbetar över gränserna (tvärvetenskapligt). Universitetet proklamerar att deras institutioner har en hög nivå på sin utbildning och de hävdar att de arbetar mer tvärvetenskapligt än vad de gjort tidigare.

För att kunna överleva som akademisk disciplin krävs i dagsläget att man är i fas med en budget som håller för forskning. Detta kräver enligt Krishnan att man inte bara har stöd från sin fakultet utan att forskningen får stöd av samhället i någon form samt att de som är intresserade inom disciplinen söker medel utanför statliga sektorn och väcker intresse hos privata finansiärer.

Enligt honom så kan en disciplin inte förlita sig på det som en gång ansågs självklart nämligen att samhället i stort skall finansiera forskning som väcker lite intresse utan det krävs i sådant fall någon slags motprestation från forskaren för att få forskningsmedel.

Akademiska discipliner är ständigt påverkade från många olika håll och arbetar genomgående med att hitta lösningar för att i någon form kunna fortsätta med sin verksamhet. Krishnan nämner tre olika strategier för att kunna överleva som disciplin varav den ena handlar om att vända sig inåt och att stärka gränser. Den intuitiva och spontana reaktionen av en gemenskap är att uppleva den och undvika hot och att vända sig inåt och samt att försöka förbättra sammanhållningen av dess medlemmar. Detta innebär att man fokuserar på kärnan och de ursprungliga styrkorna för disciplinen och därmed styrker sin egen identitet i stället för att falla samman och påverkas av andra faktorer som kan påverka sin egen disciplin.

En annan möjlighet för en disciplin som är på väg att försvinna är att söka allians med en starkare disciplin. ”If you can’t beat them, join them”¹⁵ så kan man som disciplin närma sig en närliggande disciplin som har metoder och kunskap som kan vara positivt för sin egen disciplins utveckling. Här kan t ex en disciplin som sociologi närma sig biologin och därmed bli en sociobiologi och kombinera natur och samhällsvetenskap. En nackdel kan dock vara att den starka disciplinen drar till sig duktiga forskare från den svagare disciplinen vilket innebär att man kan föra nya diskurser framåt i en annan riktning än vad som var tänkt från början då man inledde samarbetet. Vidare kan det även vara en nackdel att ta till sig andra metoder bara för sakens skull och anta att dessa ska leda till en bättre utveckling för sin disciplin.

Den tredje möjligheten för en svag disciplin kan vara att rekonstruera disciplinen i en nyare och större fältstudie vilket innebär att man sätter disciplinen i en större kontext och spännvidd än tidigare och i ett större område av kunskap och därmed få en större beteckning. Ett exempel på detta är antropologin genom att omprofilera sig till kulturella studier och därmed få en större dimension än tidigare.¹⁶

Krishnan placerar in disciplinbegreppet i en teoretisk ram med relevans för denna uppsats där han menar att flera faktorer påverkar vilken disciplin som är mer gällande än en annan. I ett teoretiskt perspektiv försöker jag att utröna i vilken utsträckning som Krishnans förklaringsmodeller är tillämpliga på hur idrottshistoria som disciplin påverkats och utvecklats under tid.

Jag tillämpar Krishnans teori och har valt att följa den som en naturlig del i en disciplins utveckling och anser att den är tillämplig även inom disciplinen idrottshistoria och därmed har stor betydelse för hur ett ämne kan utvecklats och vilka problem som den kan stöta på så länge processen pågår.

¹⁵ Krishnan, 2009 s 49.

¹⁶ Krishnan, 2009 s 49f.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur idrottshistoria som ämne utvecklats som disciplin inom historieämnet då den infördes vid universitet vid mitten av 1970-talet fram till våra dagar samt analysera vilka förutsättningar som finns för att den ska kunna bevaras som ett eget ämne inom högskolor och universitet och hur den utvecklats under tid. Uppsatsen ger ett nytt bidrag till forskningen om hur mindre discipliner klarar sig i konkurrens med etablerade discipliner som t ex medeltidshistoria och maritim historia och vilka möjligheter och förutsättningar som ges för att disciplinen ska kunna uppnå en viss status.

Frågeställningar:

Hur har idrottshistoria utvecklats vid högskolor och universitet fram till år 2015?

Har den utvecklats att bli en egen disciplin eller inte?

I vilka avseenden påminner den om en egen disciplin och i vilka avseenden är den inte en egen disciplin?

Hur har den kvantitativa utvecklingen sett ut av antalet idrottshistoriska avhandlingar?

1.4 Material, metod, avgränsningar

Större delen av källmaterialet utgörs av avhandlingar samt ett antal intervjuer som skett av idrottsforskare vid olika högskolor och universitet där jag ställt samma frågor till var och en. Jag har valt att ställa frågorna via mejl, sammanställt dem och analyserat de svar som jag fått. Jag har även valt att studera ett antal nummer från olika historiska tidskrifter som t.ex. Idrottshistoriska föreningens tidskrift.

Då denna tidskrift introducerades av den första professoren i idrottshistoria Jan Lindroth så ger den ett bra komplement till disciplinens utveckling under tid även om det finns tidigare forskning i ämnet så blir detta givetvis ett antagande och lite godtyckligt då jag förlitar mig på vad andra forskare i idrottshistoria svarat och därmed bildat min uppfattning efter detta. Som komplement till forskarnas intervjuer och mejlkonversation använder jag mig av olika idrottshistoriska tidskrifter därav bl.a. Idrottshistoriska föreningens tidskrifter samt Idrottsforum.org som utgör en bas av lämpligt källmaterial för den idrottshistoriska utvecklingen.

Under åren 1974 – 2015 har 26 avhandlingar inom ämnet idrottshistoria lagts fram. Dessa avhandlingar har varit skiftande i sina beskrivningar om idrottens utveckling i Sverige vilket gör

det intressant att studera dem. De flesta berör olika former av idrottens betydelse för samhället men några handlar om enskilda idrotters utveckling samt kvinnornas del i den. Eftersom dessa avhandlingar är av så skiftande karaktär så blir det extra intressant att se hur dessa utvecklats under tid. Det är svårt att säga om detta är en rimlig nivå för disciplinen men det tyder ändå på att det finns ett intresse för ämnet och att det troligtvis är latent.

För de andra frågeställningarna så har jag använt mig av de olika forskares och professorers åsikter som finns vid olika högskolor och universitet, främst vid Örebro universitet, Umeå universitet, Stockholms universitet, GIH och Malmö högskola, samt de erfarenheter som jag själv har fått från studier i idrottshistoria vid Stockholms universitet. Spridningen av svaren från Malmö i söder till Umeå i norr ger en näst intill heltäckande bild över hur de idrottshistoriska forskarna ser på hur utvecklingen har sett ut i ämnet och vilka förutsättningar som finns för det i framtiden, eftersom samtliga högskolor och universitet som forskar i ämnet lämnat sina synpunkter på frågorna.

Jag har valt att ställa nedanstående frågor till de olika forskarna Torbjörn Andersson, Johan Norberg, Susanna Hedenborg (Malmö högskola), Leif Yttergren, Pia Lundquist Wanneberg och John Hellström (GIH), Jens Ljunggren, Paul Sjöblom, Jan Lindroth, Helena Tolvhed (Stockholms universitet), Johnny Hjelm (Umeå universitet), Karin Wikberg (tidigare GIH), Björn Horgby och Christer Ericsson (Örebro universitet) och Tobias Stark (Linnéuniversitetet) via mejl, telefon eller intervjuer där merparten av de tillfrågade på olika sätt valt att delge mig mina synpunkter antingen på varje fråga eller på själv utvalda frågor som jag sedan analyserar under respektive fråga. Endast Karin Wikberg (GIH) har avböjt att svara eftersom hon inte arbetar inom ämnet sedan 2006.¹⁷

Följande frågor har jag valt att undersöka och ställt till olika forskare.

1. Vilka förutsättningar har funnits för etablerandet av idrottsvetenskap som vetenskaplig disciplin i Sverige? Bland vilka aktörer och organisationer har idrottsvetenskapen stött på motstånd respektive fått stöd?
2. På vilket sätt anser du att idrottshistoria som disciplin utvecklats sedan den infördes vid högskolor och universitet?
3. Vilka fördelar finns med att vara en egen disciplin respektive att samarbeta med andra discipliner?

¹⁷ Mejlkonversation med Karin Wikberg nov 2015.

4. Hur har de idrottshistoriska nätverken (t.ex. Idrottsforum. org, Sveriges idrottshistoriska förening) påverkat disciplinen?

2 Bakgrund – kontextualisering

2.1 Idrottshistoria som ämne vid högskolor och universitet

Idrottshistoria inom högskola och universitet är en gren inom historieämnet som först på 1990-talet fick sin genomslagskraft. Den första uppsatsen som skrevs i ämnet var troligen i Uppsala 1963 och var en trebetygsuppsats av Jan Lindroth. Även om professor Jan Lindroth redan på 1970-talet var den första som skrev en avhandling inom ämnet så var det först på 1990-talet som ämnet skulle slå igenom och få den uppmärksamhet som den förtjänar. Pionjären Lindroth som jag för övrigt hade äran att vid några tillfällen under tidigt 1990-tal och hade som lärare vid kurser i idrottshistoria vid Stockholms universitet var en stor entusiast i ämnet men mötte många gånger kraftigt motstånd från sina kollegor om ämnets karaktär och validitet.

Lindroth var inte bara intresserad av Idrotten som folkrörelse, Linggymnastiken utan även en förespråkare för att forska om landskapens utveckling som t.ex. Dalarna och Medelpad (Sundsvall) och försökte i viss mån få andra forskare intresserade av detta men hade oftast föga framgång.

Lindroth var drivande inom idrottshistorian och var det fram till sin pension 2007. Lindroths intresse för ämnet gjorde att Malmö högskola började att införa idrottshistoriska kurser vilket i sin tur ledde till att ämnet för första gången spred sig utanför Stockholm. Än idag är han verksam inom den idrottshistoriska föreningen som han en gång var med och grundade och ger relativt ofta föreläsningar i ämnet och skriver idrottshistoriska artiklar.

Jan Lindroths passion för ämnet lockade till sig många studenter och den idrottsliga professuren som inrättades 1992 vid Historiska institutionen vid Stockholm universitet torde ha haft stor betydelse för ämnets utveckling som en egen disciplin vid institutionen. Under 1990-talet hade Lindroth idrottshistoriska kurser på grundnivå (som jag själv deltog i) vilket skapade ett intresse för ämnet men i sammanhanget kan sägas att idrottshistoria tillsammans med andra historiska ämnen som t.ex. teknikhistoria, kvinnohistoria m fl var vanligt förekommande vid institutionen under 1990-talet. Ett större antal C- och D-uppsatser lades fram under hans era.

Under den andra hälften av 1990-talet påbörjade även Lindroth ett nära samarbete med GIH och den forne elitidrottaren i basket, Leif Yttergren samt den tennisintresserade (numera professor i idrottshistoria) Johnny Wijk vid Stockholms universitet vilket ledde till att kurser infördes vid dessa lärosäten. Att läsa idrottshistoria blev ett obligatoriskt moment vid GIH för de

som utbildade sig till idrottslärare och idrottsvetare och vid Stockholms universitet infördes under början av 2000-talet kurser först på avancerad nivå för att även senare bli verklighet på grundnivå.

Flera av kurserna på grundnivå (den första i landet med 15 hp) var välbesatta medan kurserna på avancerad nivå endast hade ett 10-tal sökande vilket dock berodde på att kursen inte ingick i något mastersprogram utan lästes som enstaka kurs och därmed inte hade fortsättning inom mastersutbildningen. Vid Linköpings universitet gjordes dock ett tappert försök att ha en grundkurs 2007 som föll väl ut men när kursen gavs igen 2010 så var antalet sökande för få och sedan dess har inga kurser gått att söka.¹⁸

För några år sedan erbjöds studenter att gå kurser på avancerad nivå vid Stockholm universitet men antalet sökande var få vilket gjorde att kursen ställdes in och idag finns inga kurser alls att söka i Stockholm men i Malmö är söktrycket mycket högt med flera hundra sökande till kurser med idrottshistorisk inriktning som t.ex. Fotbollens historia.

Under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet fick dock grenen sitt stora genombrott då flera olika avhandlingar lades fram och nådde sin höjdpunkt i slutet av 2000-talet. Under denna tid var det vanligt med idrottshistoriska symposium och dessa var kopplade till den idrottshistoriska föreningen där flera av ovan nämnda personer var tongivande. Sedan år 2008 då två avhandlingar lades fram har det bara utkommit en avhandling¹⁹.

Det går att spekulera i orsaker till detta. En av orsakerna bör rimligen vara att idrottshistoria inte var en del i ett historiskt program såsom Medeltidsprogrammet eller Kulturarvsstudier. En annan är att anslagen (t.ex. Riksbankens jubileumsfond) till att doktorera i idrottshistoria har minskat kraftigt under de senaste 10 åren vilket gjort att få valt att ens försöka sig på att skriva en doktorsavhandling i ett ämne som man förmodligen inte skulle få någon större respons på.

Dessa orsaker är förmodligen huvudorsakerna till att idrottshistoria vid universitet och högskolor minskat i popularitet under de senaste åren, men det går nog inte att se det helt och hållet ur detta perspektiv. Jag tror att finns flera gemensamma orsaker till en temporär nedgång och det finns ju faktiskt högskolor där man lyckas med att locka studenter till sina utbildningar. Vad kan det då finnas för flera anledningar till idrottshistoria i dagsläget inte är lika populärt som tidigare?

Förutom som jag tidigare nämnt så är en av huvudorsakerna bristen på pengar. Inom den humanistiska fakulteten så har de statliga anslagen under de senaste åren minskat vilket gjort att flera ämnen drabbas och ett av dessa ämnen är historia. Antalet kurser att söka till i ämnet har minskat i antal och de som inte passat in i en viss genre har därmed inte kunnat sökas. Kurserna har varit anpassade till ett visst program med en nisch som varit anpassad till t ex

¹⁸ Intervju med Bill Sund nov 2015.

¹⁹ Hellström, 2014 sid 46f.

Medeltidsprogrammet eller Kulturarvstudier där man slagit ihop flera ämnen till en kurs att söka där specialiseringen till en gren inom historia minskat mot tidigare.

Institutioner har förmodligen fått sälla bort kurser och det har inte bara varit kurser i idrottshistoria utan kurser i kvinnohistoria, teknikhistoria eller t ex turismens historia har mer eller mindre fallit bort och sådana kurser har givits av en gästföreläsare (ibland från något annat land) och då inte varje år utan högst vartannat år och ibland med kort varsel så att de som varit intresserade inte blivit uppmärksammade på att kursen skulle ges.

Men även om antalet kurser under senare tid minskat i antal och antalet framlagda avhandlingar i ämnet knappt existerar så finns det även ljusglimtar och en av dessa finns vid Malmö högskola. Där man för tillfället under ledning av idrottshistoriken Torbjörn Andersson bedriver två kurser som båda är grundkurser, Fotbollens historia och Fotboll, kultur och samhälle där den förstnämnda är en kurs med många sökande till. Även om dessa kurser är starkt förknippade till en specifik idrott så är detta ett tecken på att intresset inte dött ut utan att man i stället behöver utveckla fler kurser inom andra idrottshistoriska områden och då gärna på fler orter än Malmö.

Ett alternativ skulle då kunna vara att man erbjuder kurser på distans så att så många som möjligt kan läsa det som de är intresserad av oavsett bostadsort vilket kursen Fotbollens historia och Fotboll kultur och samhälle vid Malmö högskola erbjuder samt kursen Ishockeyns historia som ges vid Linnéuniversitetet i Växjö. Detta är dock inte de enda lösningarna på ovanstående problem utan det krävs säkerligen att man gör ett nytt försök att erbjuda idrottshistoriska kurser i seminarieform med obligatorisk närvaro för att lyfta ämnet som sådant.²⁰

2.2 Idrottshistorians utveckling i samhället

Idrottshistorians utveckling i samhället är enligt Lindroth indelad i olika tidsperioder där man kan skönja vissa mönster. Lindroth hävdar att disciplinen haft svårt att få acceptans som en gren inom den historiska fakulteten och genomgående fått arbeta för att kunna uppnå en viss status vilket gjort att utvecklingen av disciplinen gått långsamt. Lindroth hävdar att om disciplinen fått ett starkare stöd från början hade kunnat nå en annan utveckling som t.ex. inom genushistoria eller maritim historia.²¹

I början av 1970-talet var ämnet ett nytt och tämligen outforskat och inte många hade då en tanke på vad idrottshistoria var för något och om det ens var värt att debattera om. Även om

²⁰ Intervju med Bill Sund dec 2015.

²¹ Mejlkontakt med med professor emeritus Jan Lindroth nov 2015.

Lindroth gjorde ett försök vid den konservativa miljön vid Uppsala universitet²² så är det troligt att ämnet möttes med viss skepsis vid den historiska institutionen.

Ett viktigt erkännande för ämnet blev som bekant då han lade fram sin doktorsavhandling *Idrottens väg till Folk rörelse* (1974) och därmed förde in ämnet i den historievetenskapliga världen. Efterföljaren *När idrotten blev folk rörelse* väckte intresse kring idrottsintresserade i samhället vilket gjorde att Lindroth fick medial uppmärksamhet.

Lindroth fortsatte att väcka folkets intresse för ämnet och grundade 1976 Svenska idrottshistoriska föreningen vilket kom att bli att den första viktiga kanalen där idrottshistoriskt intresserade kunde vända sig. Inom föreningen som idag har ca 700 medlemmar från hela landet så tycker man att det är viktigt att studera idrottens yttringar och betydelse för samhällsutvecklingen.

Genom att ge ut årsskriften *idrott, historia och samhälle* samt medlemsbladet SVIF-Nytt ger man idrottsintresserade goda möjligheter att ta del av forskning som bedrivits i ämnet och folk har möjlighet att sända in artiklar som berör dem själva.

Det är högst troligt att föreningen ledde till att fler och fler intresserade sig för idrottshistoria. Mycket tyder på detta eftersom det bildades lokala idrottshistoriska föreningar runt om i landet, dock mest i den södra delen. Idag finns det ca 70 st. som ägnar sig åt olika idrotter vilket markant ökat intresset för lokal idrottshistoria och fler och fler är i antågande.

År 1992 öppnades Riksidrottsmuséet i Stockholm vilket var ett nationellt erkännande för idrottshistoria. Det oerhörda arbete som Lindroth en gång inledde hade givit frukt. Det var väldigt viktigt att man genom ett nationellt museum kunde samla föremål och bevara och visa upp detta för allmänheten. Riksidrottsmuseets målsättning är att ” Riksidrottsmuseet är en idrottshistorisk samlingsplats med utställningar, aktivitetscenter och ett utbud av programverksamhet som skall tilltala barn och skolungdom lika mycket som den breda allmänheten. Jämställdhetsaspekter och det mångkulturella samhället ingår i verksamheten.²³

Det är viktigt att denna målsättning uppfylls till stora delar om museet ska leva vidare eftersom idrottshistoria är en så pass ny genre i ämnet och det är lätt att försvinna i mängden av andra muséer om man inte lyckas bevara kulturarvet och fånga besökarna. Förutsättningarna är dock goda med en större och mer tillgänglig lokal än tidigare samt i konkurrens med andra närliggande muséer.

Genom bildandet av Riksidrottsmuséet ökade också intresset för att bilda fler museum ute i landet och i dagsläget finns ett 20-tal muséer i södra och mellersta delen. De flesta av dessa finns dock i den mellersta och södra delen med lokal förankring eller specialiserad på kända sporter som t.ex. skidor, golf, tennis, trav etc.

²² Intervju och mejlkontakt med professor emeritus Jan Lindroth, dec 2015.

²³ Riksidrottsmuseets hemsida, www.riksidrottsmuseet.se.

Riksidrottsmuséet och SVIF bidrog mycket starkt till att det idrottshistoriska intresset ökade ute i samhället vilket märks genom att fler och fler skrivit idrottshistorisk litteratur av olika slag vilket har ökat markant under det senaste decenniet, även hembygdsföreningar har relativt ofta med avsnitt som behandlar idrottshistoria.

Även media har under det senaste decenniet mer och mer börjat uppmärksamma idrottshistoria genom olika program. När stora mästerskap sker som OS och VM (flera sporter) är det numera vanligt att man gör idrottshistoriska tillbakablickar och som sedan analyseras och där man också drar slutsatser varför en idrotts händelse skedde och vad som skulle kunna ha gjorts på ett annat sätt för att man ska kunna ta lärdom av detta.

Idrottshistorian i samhället har alltså växt sig starkare genom att den kunnat befästa sin viktiga roll men den är i dagens teknologiska samhälle beroende av publicitet för att kunna både bevara sin ställning och locka till sig fler intresserade. Det är därför viktigt att man inom historiekulturen uppmärksammar dess värde redan i skolan för att säkerställa att den yngre generationen får kunskap i ämnet.

Samtidigt är det viktigt att det inte bara skrivs idrottshistorisk litteratur som är utanför historievetenskapen eftersom det behövs avhandlingar som är knutna till den akademiska världen där vetenskaplig forskning bedrivs. Det behövs för att idrottshistoriskt intresserade ska ha något att associera till i de alster som de själv väljer att producera.

3. Idrottshistoriska avhandlingar

Diagram 1 visar de 26 avhandlingar som lagts fram under åren 1974 – 2015. Sedan den första avhandlingen gavs ut 1974 var antalet 3 st under 1970-talet, 3 st under 1980-talet och 3 st under 1990-talet. Endast 10 st avhandlingar lades fram under åren 1974–2001 vilket får betecknas som mycket lågt (0,27 avhandling per år) vilket innebär att bara 9 avhandlingar lades fram under 28 år trots en positiv och intensiv start under 1970-talet.

Diagram 1. Idrottshistoriska avhandlingar 1974 – 2015

Källa: Idrottens Akademisering sid 223 ff

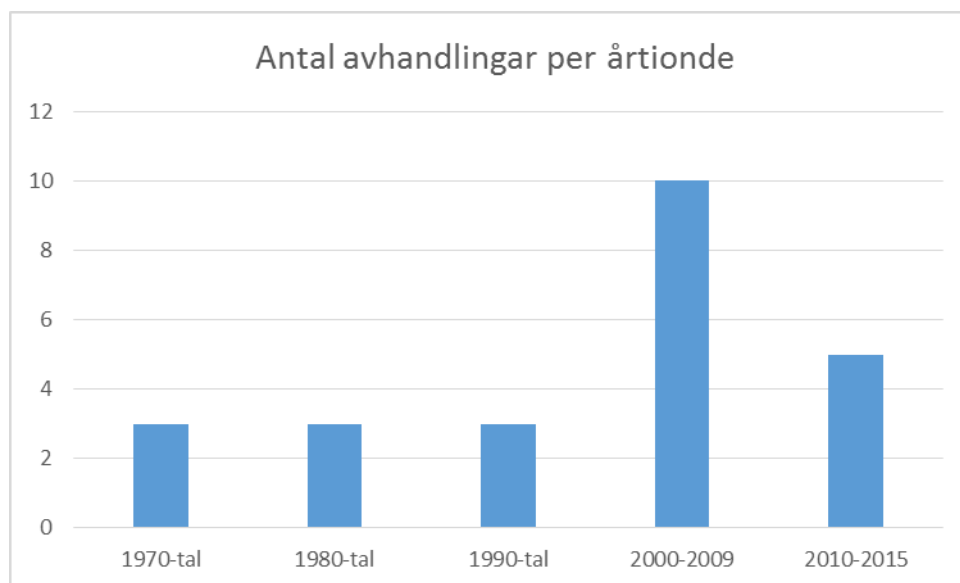
Detta innebär att ämnet hade svårt att väcka intresse och att det hade svårt att få acceptans men trots en mindre gynnsam start ändå uppnådde en viss status eftersom det under perioden hade en kontinuerlig stabilitet med disputationer och med en jämn intervall under 1970–1990-talet.

I början av 2000-talet ökar antalet avhandlingar markant och närmare 2/3 av samtliga avhandlingar mellan 1974–2015 produceras (17 st) under resterande tidsperiod. Genom att ha valt ut ett större antal avhandlingar av de 26 st har jag närläst och analyserat 18 av dem under tidsperioderna 1970–1979 (3 st), 1980–1989 (3 st), 1990–1999 (3 st), 2000–2009 (6 st) samt 2010–2015 (3 st) för att ge en tydligare bild över ämnets utveckling under tid och mer övergripande berätta om vad de handlar om och vad som utmärker dem. Efter varje avhandlingsepok ges en kortare analys om vad som utmärker respektive period.

Embryot till idrottshistoria under första hälften av 1970-talet stod Professor emeritus Jan Lindroth för vid Stockholms universitet när han skrev den första avhandlingen 1974. Denna

väckte stor uppståndelse eftersom ämnet idrottshistoria ansågs vara mindre viktigt inom den befintliga historiegrenen. Lindroth själv anser att han redan under 1960–1970-talet arbetade i stark motvind inom den befintliga historiekulturen för att försöka introducera idrottshistoria som en egen disciplin inom historieämnet.²⁴ Inte förrän under 2000-talet går det att se en viss attitydsförändring i ämnet då antalet avhandlingar läggs fram med jämnare mellanrum än under åren 1974–1999.

Diagram 2. Antal avhandlingar på årtionde

Källa: Idrottens Akademisering sid 223 ff

5.1 Avhandlingar 1970–1979

Det är därmed logiskt att den första avhandlingen skulle läggas fram av Lindroth själv, *Idrottens väg till folkörelse* (1974) där också Lindroth var pionjär inom ämnet och redan på 1970-talet också var med och bildade SVIF. Denna kom att bli viktig för ämnet på många sätt, inte bara för att den var skriven av Jan Lindroth utan för att många kommande idrottshistoriker på många olika sätt tagit lärdom av Lindroths sätt att skriva i ämnet under tidens gång gjort och använt det i sina idrottshistoriska studier. Denna avhandling hade ett upplägg som kom att lägga grunden för idrottshistoria både som ämne och som disciplin för kommande idrottshistoriker och är välskriven samt ger en bred bild över idrottsrörelsens framfart i flera led.

Intressant i sammanhanget är att Lindroth inte kan ge någon tydlig bild över vad begreppet idrott innebär: Distinktionen mellan idrott och sport är hårfin och går relativt ofta in i varandra²⁵.

²⁴ Intervju med Jan Lindroth professor emeritus dec 2015.

²⁵ Lindroth, 1974 s 15f.

Avsaknaden av en tydlig metod i avhandlingen är en brist men detta kan bero på att det är många delområden som berörs inom idrottsrörelsens utveckling.

Avhandlingen handlar om hur idrottsrörelsen startade och etablerade sig som en folkrörelse i slutet av 1800-talet i konkurrens med andra dåtida folkrörelser som t.ex. nykterhetsrörelsen och IOGT-rörelsen.

Lindroth beskriver i hög utsträckning gymnastikens betydelse för idrottsrörelsens utveckling och riksorganisering. Här har ”Den svenske gymnastikens fader” Per Henrik Ling haft stor inverkan på introducerandet av idrott genom den s.k. ”Linggymnastiken” genom lek och övningar som kan betecknas som idrottsbetonade eller som gymnastiska lekar.²⁶ Här kom GCI att få stor betydelse enligt Lindroth genom olika former kroppsövningar och fysisk fostran som skulle leda till kommande former av den moderna idrottsrörelsen.²⁷

Tack vare Linggymnastikens intåg uppstår också föreningar. Dessa blir antingen bara enskilda föreningar eller i några fall flersektionsföreningar.²⁸ Dessa flersektionsföreningar blir så småningom kategoriföreningar framför allt under 1890-talet.²⁹ Dessa kategoriföreningar blir enligt Lindroth med tiden allt vanligare och det sker en viss förändring och under början av 1900-talet mister gymnastiken sin hierarkiska plats till den allmänna idrotten (dåtidens fröidrott) samt till fotboll och skidor.³⁰ RF får här en betydande roll i föreningsutvecklingen med sin registrering av landets föreningar. En maktkamp mellan CF och RF leder till att RF blir ett viktigt organ för idrottens utveckling över hela landet (ej skytte, hästsport och segling).³¹ Här får även politiken viss del i inflytandet i valet av idrotter som är mer attraktiva än andra.

Intressant i sammanhanget är att politikens betydelse redan tas upp i denna första idrottshistoriska avhandling. Politiken verkar ha haft en relativt stor betydelse redan för drygt 100 år sedan. Skulle verkligen idrotten verkligen ha rätt till bidrag? Skulle lotterier vara tillåtna? Hur stora borde statsanslagen vara? De första engångsanslagen för idrott aktualiserades redan 1877 där GCI ville ha ett bidrag för en resa till Belgien.³²

Det blir tydligt enligt Lindroth att det blir ”legitimt” med statsanslag redan kring år 1900 med CF som förespråkare. Målsättningen var enligt honom att det skulle finnas generella statsanslag för olika idrotter även om det som regel bara rörde sig om småsummor.³³ Likaså var fallet med

²⁶ Lindroth, 1974 s 27f.

²⁷ Lindroth, 1974 s 39f.

²⁸ Lindroth, 1974 s 66f.

²⁹ Lindroth, 1974 s 68f.

³⁰ Lindroth, 1974 s 83f.

³¹ Lindroth, 1974 s 130f.

³² Lindroth, 1974, s 266f.

³³ Lindroth, 1974 s 268f.

Lotterifrågan som fick sin lösning 1908.³⁴ Enligt Lindroth gjordes dock ingen speciellt riktad satsning mot idrotten med särskilda medel förrän 1912 då OS gick i Stockholm. Denna satsning kom dock att påverka kommande satsningar, både anslagen för CF och RF vilket också blev en het politisk debatt som visade sig under åren kring de olympiska spelen. En debatt som skulle fortsätta för lång tid framöver.³⁵ Den första stora satsningen på en särskild idrott gjordes 1913 och låg i linje med sportens utveckling var skidsporten. Denna blev förankrad i riksdagen och genom lantförsvarsministern.³⁶

Avslutningsvis diskuteterar Lindroth dagspressens betydelse för idrotten och den borgerliga och socialdemokratiska synen på idrotten. Lindroth själv upplever det som om de borgerliga tidningarna hade en mer positiv och liberal syn än vad arbetartidningarna hade som till viss del var negativt inställd till idrotten i största allmänhet och därmed var splittrad i frågan om idrotten egentligen gav något för samhället eftersom den var starkt påverkad av militären samt att den framstod som ett hot mot den andliga kulturen.³⁷

Avhandlingen är otroligt heltäckande kring vad, hur och vilka faktorer som påverkat idrottsrörelsens framfart och etablering i samhället och vilka politiska beslut som påverkat den i en viss riktning men den ger ingen tydlig fingervisning kring vilka idrotter som utövades i landet mer än de som ansågs ha lagt grunden för idrotten samt de idrotter som statsmakterna ansetts vara viktiga för landets försvar och fostran.

Det är högst troligt att Lindroths engagemang för ämnet påverkade Rolf Pålbrant som i den andra idrottshistoriska avhandlingen *Arbetarrörelsen och idrotten 1919–1939* (1977) att intressera sig för disciplinen eftersom han tre år senare gav ut sin avhandling om hur viktig arbetarrörelsen var för utvecklingen av idrottsrörelsen och hur arbetarna präglade just idrottshistorian. Detta märks redan i inledningskapitlet då han nämner Lindroths avhandling som viktig för forskningen i ämnet.³⁸ Avhandlingen har vissa likheter med Lindroths som jag senare återkommer till framför allt inom den politiska aspekten kring idrott. Huvudsyftet är dock att undersöka hur arbetaridrotten uppfattas kring de socialistiska partierna samt hur den internationella arbetaridrotten såg ut. Detta gör det hela extra intressant eftersom många idrotter inte kan betecknas som arbetaridrotter under denna epok med undantag för fotbollen.

Avhandlingen delas in i fyra kapitel där det första handlar socialdemokraternas idrottssyn 1920–1939. Enligt Pålbrant var socialdemokraternas inlägg och syn på idrotten relativt få och att den inte ansågs ge något för kroppsarbetarna. Tävlingsidrotten ansågs mer skadlig än nytta eftersom den krävde mer explosivitet. Socialdemokraterna ansåg att motionsgymnastiken gav

³⁴ Lindroth, 1974 s 272f.

³⁵ Lindroth, 1974, s 275f.

³⁶ Lindroth, 1974, s 285f.

³⁷ Lindroth, 1974, s 328f.

³⁸ Pålbrant, 1977 s 16.

betydligt mera för den traditonella arbetaren. Kroppsövningar styrkte och ökade arbetsintensiteten eftersom ackordsarbetet krävde mer av arbetaren.³⁹ Socialdemokraternas inställning var att idrotten skulle hållas fri från politik.

Dock följde man inte detta i alla fall inte om man tolkar Pålbrant som hävdar att det var kommunisterna som försökte påverka arbetarungdomen genom olika former av propaganda.⁴⁰ Samtidigt tyckte man att de socialdemokratiska organisationerna försummat möjligheten att påverka och drivit propaganda för sina idrottsmän. Själva idén med arbetaridrott var ett kommunistiskt splittringsförsök i det annars lugna samhället.⁴¹ Ett tydligt exempel på detta var AIF som socialdemokraterna oroade sig för eftersom de trodde att de skulle använda sig av dem i propaganda och rekryteringssyfte av kommunistpartiet.⁴²

Men det var inte bara politiska argument från olika partier som påverkade idrotten. Diskussionen kring olika anslag tog även Lindroth upp i sin avhandling där man behövde dessa för att överleva som förening. Pålbrant tar upp frågan på nytt när man nämner tipsmedlens införande och dess betydelse för idrotten. Vid sidan av anslagen fanns vadhållning som man försökte få in i en mer organiserad form där inte bara vinstsumman tillföll de spelande utan även föreningarna som bidrog till hela verksamheten.⁴³

Pålbrant diskuterar även de kommunistiska organisationerna och deras påverkan på arbetaridrotten. Idrott ansågs i synnerhet som ”sportfäneri” (fotbollen) medan gymnastiken sågs som en naturlig idrottsgren eftersom den var en form av kroppsövning som gagnade arbetarna och framför allt deras fysiska status. Allt annat ansågs mer eller mindre vara ett hot från de patriotiskt ledda idrottsorganisationerna i samförstånd med arbetsgivarorganisationerna mot framför allt de yngre arbetarna. Ett exempel på detta var enligt Pålbrant skytterörelsen som hade en kontrarevolutionär maktfaktor av borgarklassen. Idrotten ansågs av SKP som ett borgarklassens vapen mot arbetarna och de som redan hade anslutit sig till en idrottsförening ansågs som förlorade i klasskampen.⁴⁴

Arbetaridrott ansågs m.a.o. som det enda alternativet och det mest sunda för arbetarna. Problemet var dock att man hade svårt att definiera vad som var en typisk arbetaridrott. AIF arbetade dock hela tiden i motvind och fick inte alltför ofta gehör för sina ståndpunkter vilket föranledde att föreningen upphörde i mitten av 1930-talet vilket var förklarligt på många sätt

³⁹ Pålbrant, 1977 s 31f.

⁴⁰ Pålbrant, 1977, s 46f.

⁴¹ Pålbrant, 1977, s 49.

⁴² Pålbrant, 1977, s 52f.

⁴³ Pålbrant, 1977, s 82f.

⁴⁴ Pålbrant, 1977, s 115f.

eftersom relativt få anslutit sig till RF och risken fanns att fler och fler skulle göra det för att få bättre ekonomiska förutsättningar.⁴⁵

I den tredje och sista avhandlingen som gavs ut under 1970-talet av Bode Janzon *Manchetttyrken idrott och hälsa* (1978) så har den delvis ett liknande tema som de två föregående avhandlingarna med följande uppdelning, skolhygienisk debatt, kroppskultur och personlig hälsovård, idrottrörelsens sociala struktur, gymnastik – och idrottsföreningarna som hälsobefrämjare i Göteborg samt idrott och sociala struktur i staden. Problemet med att hitta heltäckande källor framför allt kring åren efter 1890 gör att han inte kan ge en enhetlig bild över hela undersökningsperioden vilket Jan Lindroth tidigare påpekat⁴⁶

Av dessa fyra områden i avhandlingen är det egentligen bara två som berör idrotten fullt ut med undantaget av läkares attityder till idrott och framför allt då kroppsövningar samt vilka resultat som var positivt för just kroppen och hälsan.

Läkare uttalade sig om att idrotten skulle vara skadlig eller inte för idrottssutövaren och då främst kring tävlingsidrotten kring decennierna kring förra sekelskiftet. Uttalanden var inte särskilt många men de som gjorde det var mer positiva till vanlig motionsidrott samt diverse former av kroppsövningar. Dessa ansågs mer naturliga om de inte var för ansträngande samt stärkte kroppen.

Det som man däremot ifrågasatte var t.ex. kapplöpningar eller uthållighetslöpningar som påverkade kroppen mer än normalt och överansträngde den så att man t ex kunde få obotliga hjärtåkommor. Flera läkare motsatte sig tävlingsidrotten eftersom den kunde vålla allvarlig skada och därmed borde det inte förekomma några tävlingar. Vissa läkare gick så långt att de påstod att hjärtats muskelvävnad överutvecklades samt att hjärtat p. g. a. tävlingsmoment (fysiskt krävande) arbetade oregelbundet samt att andningen försvårades.⁴⁷

Janzon redovisar i kapitlet idrottrörelsens sociala struktur en klar bild över vilka sociala grupper som utövade idrott i Göteborg. Arbetarklassen var sällan representerad. Vanligast var det personer från den högre samhällsklassen som tjänstemän. Bokhållare och handlare var överrepresenterade. I endast ett fall och förening fanns arbetare eller hantverkare representerade fullt ut (Arbetarnas Gymnastiksällskap). De som fanns med från arbetarsidan var framför allt högre arbetarklass och lägre medelklass. Man kan dock enligt Janzon påstå att den tidiga idrotten representerades av överklassen.⁴⁸ Ett stort mörkertal finns när det gäller uppgifter kring medlemmar som utövade olika former av motionsidrott.⁴⁹

⁴⁵ Pålbrant, 1977, s 179f.

⁴⁶ Janzon, 1978, s 121.

⁴⁷ Janzon, 1978, s 103f.

⁴⁸ Janzon, 1978, s 129f.

⁴⁹ Janzon, 1978, s 194.

I den avslutande delen tar Janzon upp de olika idrotter som dock är tidstypiska för åren 1880–1900 i Göteborg (vanliga även i resten av landet), velocipedåkning, roddsport och skridskosport. Här visar Janzon upp velocipedåkningen som än mer hälsobefrämjande sport som gagnar kroppen mer än som en tävlingsport där motionscykling och utfärdsaktiviteter är mer vanligt förekommande.⁵⁰

Inom roddsporten verkar det ha varit likadant. Utfärder för trivsam samvaro och hälsobefrämjande i flera avseenden motiverades ofta sporten med samt att vem som helst skulle kunna utöva den. Problemet var att det saknades riggare och tränare och man valde därför att ofta avstå från någon tävlingsverksamhet och att i stället använda rodden till att köra turister. Även om det förekom kapprodd mellan föreningar som t.ex. Göteborgs kapprodd så var det inte vanligt förekommande.⁵¹

Så var dock inte fallet med skridskosporten som redan på 1880-talet enligt Janzon anordnade tävlingar i att framföra figuråkning (konståkning). Det mest centrala i sporten var dock som i de andra tidigare nämnda sporterna fokuseringen på hälsobefrämjandet och i viss mån kroppsövningarna. Skridskosporten hade dock problem med att få till ett tillräckligt antal utövare samt att man p. g. a. det geografiska läget inte hade möjlighet att utöva sporten under så lång tid under året.⁵²

Kortfattad analys av avhandlingarna 1970–1979

Jag ser flera likheter när det handlar om framför allt två avhandlingar under denna period, nämligen Lindroths och Pålbrants. Båda är relativt lika varandra eftersom de tar upp klassmotsättningarna under tiden samt hur politiken påverkar idrotten på flera områden. Socialdemokrater mot högern är en ständig kamp om hur idrotten ska formars och i vilken utsträckning som medel ska tilldelas och i vilken omfattning. Underförstått så är amatörfrågan en stötesten och vad som ska finansiera idrotten. Gränsen mellan att vara amatör och sponsrad är många gånger hårfin samtidigt som man ska få ekonomin att gå ihop.

Alla tre avhandlingarna behandlar den tidiga idrotten och dess införande och vad som var på tapeten innan idrotten kommersialiserades och den folkrörelse som drog igång själva idrottsrörelsen. Janzons avhandling avviker dock från de andra på några punkter då den mer noggrant än Lindroth tar upp tidstypiska idrotter för den tidiga idrottsepoken och redogör för dem samt analyserar den kropps och hälsokultur som fanns på den tiden och vad syftet var att utöva vissa idrotter.

⁵⁰ Janzon, 1978, s 163f.

⁵¹ Janzon, 1978, s 171f.

⁵² Janzon, 1978, s 175f.

Fördelen med Uppsala torde därmed ha varit startpunkten för ett försök att verkligen sätta ämnet idrottshistoria på kartan och på allvar etablera en egen forskningsgren under 1970-talet. Efterföljande år kom dock Uppsala att förlora sin plats som embryo för idrottshistoria och tyngdpunkten på forskningen kom att förläggas till Göteborg under ett decennium.⁵³ Under åren genomfördes ett antal grundkurser i idrottshistoria vid den historiska institutionen vid Göteborgs universitet men endast två avhandlingar lades fram där den ena var mer av lokalidrottshistorisk karaktär.

Det intressanta är dock att man fortsatte på samma tema nämligen hur arbetarna präglat idrottshistoriens utveckling och hur viktig politiken blir för idrottens utveckling genom politiska beslut baserat på hur landet styrs. Det är därför fullt troligt att Bode Janzons och Rolf Pålbrants avhandlingar bara var produkter av ett tillfälligt bekostat projekt eller av deras egna intresse av ämnet som sådant. Göteborgs storhetstid kom dock att bli kortvarig och endast en avhandling har producerats sedan dess (2005).

5.2 Avhandlingar 1980–1989

Under detta decenium utkom tre avhandlingar. Den första skrev Mats Hellspong *Boxningsporten i Sverige* (1982). Till skillnad från tidigare redovisade avhandlingar under 1970-talet med andra teman så är denna den första som riktar in sig på en specifik idrott nämligen boxning även om ambitionen och syftet med avhandlingen från början var att göra en komparativ granskning med tennis och bandy.⁵⁴ En annan skillnad mot föregående avhandlingar är att undersökningen bygger mycket på intervjuer och pressartiklar vid sidan av de annars vanliga arkiven som forskare använder sig av.⁵⁵

Det märks att Hellspong lagt ned ett gediget arbete under sitt långa arbete med avhandlingen som är uppdelad i åtta olika områden kring ämnet och som innehåller många detaljer. Avhandlingen upplevs som heltäckande i ämnet. Förutom ett långt avsnitt kring boxningens äldre historia som i och för sig är intressant för läsaren så tar Hellspong många intressanta punkter kring sporten där en av dessa är debatten kring boxningen 1913–1975.

Boxningen var den enda sport som skattebelagdes under 1910-talet men som inte ansågs vara professionell utan upplevdes som menageri och vaxkabinett av dåvarande riksdagsledamöter.⁵⁶ Vid riksdagsdebatten 1924 motionerades det om ett förbud mot offentliga boxningstävlingar.

⁵³ Intervju med Jan Lindroth professor emeritus, dec 2015.

⁵⁴ Hellspong, 1982, s 12.

⁵⁵ Hellspong, 1982, s 15.

⁵⁶ Hellspong, 1982, s 19.

Generellt var professionell boxning en stor nationell fråga och det rådde delade meningar om på vilket sätt som boxning skulle gå till. Även amatörfrågan ledde till att vissa städer och föreningar valde sin egen väg i frågan.⁵⁷ Inte förrän år 1946 väcktes boxningsdebatten igen men då handlade det mer om de skador och olyckor som uppkom i samband med sporten.⁵⁸

Boxningssporten har en minst sagt brokig utveckling enligt Hellspong under åren 1919–1980. En orsak är till detta är kontrollen av de utövandes hälsa samt den ettåriga licensieringen för tävlingsboxarna.⁵⁹ Sporten nådde också högst publiksiffor under åren 1920–1930. Under denna period intresserade sig även pressen för tävlingar i större utsträckning (DN, SVD och Aftonbladet).⁶⁰ Statliga anslag var nödvändiga eftersom sporten under större delen av perioden hade svårt att leva på egna intäkter.⁶¹

Även om intresset publikmässigt var som störst under 1920–1930-talet så var antalet föreningar som störst under slutet av 1940-talet och i början av 1950-talet.⁶² Undantaget var Ingemar Johanssons matcher som vid ett tillfälle lockade till sig 54000 åskådare på Ullevi 1958.⁶³

Boxningen var en typisk arbetarsport som hade ett snabbt uppsving. Utrustningen var enkel och krävde inte så mycket och var inte dyr heller. Träningslokalerna var förlagda till källare och trånga utrymmen där man lätt kunde utöva sporten. Tävlingarna hölls oftast på Cirkus i Stockholm och i Folkets parks anläggningar.⁶⁴

Den andra avhandlingen under 1980-talet skrevs av Per Olof Holmäng *Idrott och utrikespolitik* (1988) och den har fler likheter med framför allt de två första idrottshistoriska avhandlingarna skrivna av Lindroth och Pålbrant. Holmängs avhandling består av 7 avsnitt och berör främst idrottsrörelsens internationella förbindelser 1919–1945 och kan vid en hastig överblick tolkas som både en förlängning av framför allt Lindroth och Pålbrants redovisningar kring politiken kring idrottsrörelsen i Sverige.

Avhandlingen handlar framför allt om vilken inställning som Sverige skulle ha gentemot Tysklands deltagande i olika idrottssammanhang samt vilken roll man skulle inta mot andra länders sätt att agera. Redan efter krigets slut visade det sig att Sverige inte hade (i alla fall inte i början), skulle ha för avsikt att hindra Tyskland från att få möjligheten att vara med. Redan under 1920-talet bjöd man in Tyskland till två stora idrottsevenemang Nordiska spelen 1922 och Sveriges idrottspel 1923. Syftet var att sammanföra vinteridrottsmän från de forna fiendestaterna

⁵⁷ Hellspong, 1982, s 21f.

⁵⁸ Hellspong, 1982 s 25f.

⁵⁹ Hellspong, 1982, s 74.

⁶⁰ Hellspong, 1982, s 91.

⁶¹ Hellspong, 1982, s 75.

⁶² Hellspong, 1982, s 81.

⁶³ Hellspong, 1982, s 101.

⁶⁴ Hellspong, 1982 s 176, 192.

Frankrike och Tyskland men en järnvägstrejk i Tyskland var en av orsakerna till att förhoppningarna om viss försoning grusades. Året efter lyckades man dock i Göteborg under Sveriges idrottspel och Tyskland var positiva till ett deltagande trots att Frankrike och Belgien hade ockuperat Ruhr-området och därmed försämrat Tysklands ekonomiska situation.

Tävlingarna blev omfattande med ett 20-tal idrotter på programmet samt deltagare från 15 europeiska länder, USA, Asien och Australien. Spelen ansågs intressanta och över 300 olika tidningar var representerade. Tanken var att spelen skulle bli en slags försoningsfest men den uteblev, Tyskland tävlade bara mot England, Österrike och Ungern i endast 2 grenar, simning och brottning.⁶⁵ Sveriges försök att sammanföra tidigare krigsländer måste dock anses som lovvärda.⁶⁶

Sverige försökte dock fortsätta att ha idrottsliga förbindelser med Tyskland trots att Hitler hade tagit makten under början av 1930-talet men samtidigt ville man ha ett utbyte med Sovjetunionen trots att man betraktade det som en diktatur som Tyskland. Man var rädd för att bli ovän med de stormakterna och undvek i möjligaste mån att dra in politiken i idrotten vilket Sveriges deltagande i OS 1936 i Berlin visar.⁶⁷

När kriget sedan bröt ut 1939 så valde man att inte i någon större utsträckning ha ett utbyte med krigsförande länder eftersom de hade en folkrättslig bakgrund även om de svenska idrottsförbunden inte omfattades av folkrättens neutralitetsbestämmelser utan i stället hade sin grund i den svenska folkopinionen där även utrikesledningen hade ett finger med i spelet.⁶⁸ År 1940 upphörde det nästan helt.⁶⁹ Undantaget var en trelandskamp mellan Finland, Tyskland och Sverige.⁷⁰ Från okt 1940 till dec 1942 förekom ett livligt idrottsutbyte mellan Sverige och Tyskland men det var också det enda under kriget eftersom den svenska allmänheten inte visade något missnöje med att tyska idrottsmän tävlade i Sverige.⁷¹ Sveriges inställning till ett utbyte av idrott var en blandning politik och idrott i miniatyr med strävan att ändå försöka upprätta den idrottsliga aspekten i viss mån.

Den tredje och sista avhandlingen under 1980-talet bryter ny mark mot tidigare avhandlingar. Eva Olofsson skriver om *Har en kvinnorna en sportslig chans?* (1989) där hon undersökt kvinnornas ställning och möjligheter under 1900-talet. Olofsson diskuterar detta under kapitlen, Riksidrottsförbundet, fotbollförbundet, gymnastikförbundet samt idrottsrörelsen och kvinnorna. Olofsson konstaterar tidigt att kvinnoiddrotten inte hade så hög status i början av 1900-talet. Det

⁶⁵ Holmäng, 1988 s 100f.

⁶⁶ Holmäng, 1988 s105.

⁶⁷ Holmäng, 1988, s 152f.

⁶⁸ Holmäng, 1988. s.174f.

⁶⁹ Holmäng, 1988, s 185.

⁷⁰ Holmäng, 1988, s 194f.

⁷¹ Holmäng, 1988, s 282f.

var främst inom gymnastiken som man kunde göra sig hörd och som man utövade i större utsträckning i konkurrens med män. Kvinnor var välkomna inom sporten redan under 1900-talets första decennium även om tävlingsprogrammet var annorlunda än männens.⁷²

Inom Riksidrottsförbundet mötte de som regel på motstånd. Under förra sekelskiftets första decennium saknades i princip ledare helt och ledare och representanter i olika idrottsliga styrelser. Övervägande idrottare var män och de få som fanns med från kvinnosidan tillhörde de lägre samhällsklasserna.⁷³

Enligt Olofsson var kvinnoinslagen få och kvinnor var bara representerade i ett fåtal sporter i slutet av 1800-talet nämligen, gymnastik, krocket (sport), tennis och badminton.⁷⁴ I början av 1900-talet kom sedan golf, fäktning, simning och konståkning.⁷⁵ År 1925 startades Sveriges Kvinnliga idrottsförbund. Detta förbund gjorde att kvinnorna fick ett viktigt idrottsligt organ som intresserade sig för kvinnan inom idrottsrörelsen.⁷⁶

När Riksidrottsförbundet bildades 1903 deltog inga kvinnor eller rättare sagt nämndes inga överhuvudtaget. Det som kom på tal var införandet av ett kvinnligt idrottsmärke 1911 men det kom inte till stånd förrän 1916 eftersom man ansåg att kvinnor inte hade den fysiken som krävdes för de flesta idrotterna samt att hård träning var opassande för kvinnor.⁷⁷ Inte heller kvinnor ansågs vara välkomna vid Olympiska spel enligt Erik Bergvall ”Olympiska spel äro spel endast för män. En olympisk tävlan kräver sannerligen en man”.⁷⁸

Inte förrän 1945 anordnades den första kvinnliga idrottskongressen i Sverige och den fick stora konsekvenser för den kvinnliga idrottsrörelsen i landet där RF då tog tag i hur och på vilket sätt som den kvinnliga idrotten skulle få större uppmärksamhet och inflytande i hela idrottsrörelsen.⁷⁹ Effekterna av detta lät inte vänta på sig och redan 1949 trodde man att en kvinnlig komitté skulle kunna förbättra antalet idrottsutövare och resultaten. Några år senare valdes också den första kvinnan in som ledamot i RF:s överstyrelse, vilket får effekt på den kvinnliga idrottsrörelsen.⁸⁰ Inte förrän 1977 inrättas en kvinnlig handlingsplan för kvinnlig idrott med en ekonomisk satsning på kvinnlig idrott.⁸¹

⁷² Olofsson, 1989, s 105.

⁷³ Olofsson, 1989, s 41.

⁷⁴ Olofsson, 1989, s 49.

⁷⁵ Olofsson, 1989 s 51.

⁷⁶ Olofsson, 1989 s 50.

⁷⁷ Olofsson, 1989 s 62f.

⁷⁸ Olofsson, 1989 s 66.

⁷⁹ Olofsson, 1989, s 66.

⁸⁰ Olofsson, 1989, s 68.

⁸¹ Olofsson, 1989, s 72f.

Kortfattad analys av avhandlingarna 1980–1989

De tre avhandlingarna under 1980-talet fortsätter till viss del på den inslagna vägen från 1970-talet. Politikens inflytande står i fokus i alla tre avhandlingarna framför allt tydligt blir det när det gäller t.ex. boxningssportens möjligheter att utöva sporten rent lokalmässigt och diskussionen kring amatörfrågan och i vilken utsträckning som man ska tillåta proffsboxning och tjäna pengar på sin idrott. Nytt är att en enskild idrott uppmärksammas och dess utveckling vilket innebär att de första steget att påvisa en idrotts betydelse görs redan i den 4:e idrottshistoriska avhandlingen.

Diskussionen om könets inverkan på sport förs fram i Olofssons avhandling och bryter därmed ny mark när det gäller kvinnans utveckling och betydelse inom idrotten och därmed får kroppens bildning en betydelse i sammanhanget och kommande idrottshistorikers avhandlingar fortsätter sedan på den inslagna vägen i temat kring kropp och kön.

Fokus kring all idrottshistoria kom att flyttas från Göteborg till Stockholm och GIH efter Holmängs avhandling (1988). Flera starka komponenter kom att bidra till detta. Den inrättade professuren vid Stockholms universitet ledd av Jan Lindroth var troligen en orsak, en annan var det allt växande intresse för ämnet i sig genom olika idrottshistoriska seminarier. Det fanns även en stark koppling till SVIF samt Riksidrottsmuséet som öppnades 2007 på Djurgården i Stockholm.

5.3 Avhandlingar 1990–1999

Den första avhandlingen under 1990-talet skriven av Per Nilsson 1993 *Fotbollen och moralen* undersöker fyra allsvenska fotbollsföreningar (IK Brage, GAIS, IFK Göteborg och Malmö FF). Även om den undersöker en enskild sport och i detta fall fotboll så har den ett annorlunda upplägg än t.ex. avhandlingen om boxning (1982) och skiljer sig därför från övriga avhandlingar på flera sätt.

Avhandlingen har en annorlunda uppdelning än vad man kunnat tänka sig i sex kapitel. Det första behandlar fotbollen historia, de två följande regelefterlevnaden och de sista likheter och olikheter i de fyra olika klubbarna samt intervjuer av spelarnas syn på fotbollen i stort. Avhandlingen är annorlunda eftersom man inte riktigt har tänkt sig så olika varierande avsnitt vilket gör att den för läsaren blir svår att tolka och förstå.

Nilsson beskriver fotbollens ursprung och härleder den till England under den senare delen av 1800-talet där den moderna fotbollen utvecklades och där den vältränade manskroppen sågs som ett mer eller mindre sexobjekt. Samtidigt var fotbollen en sport med hård kroppskontakt som endast avsågs för män. Sporten ansågs också som fostrande och skulle spelas med värdighet och

den manliga moralen blev mätbar genom tävlingsresultaten och konkurrensen. Den var även kopplad till den pågående industrialiseringen av västvärlden.⁸²

I Sverige spelas de första fotbollsmatcherna under 1880-talet och 1896 spelas det första svenska mästerskapet och 1908 spelas den första landskampen och 1910 finns det ca 95 föreningar i landet (Expansionsfasen). År 1924 spelas den första Allsvenskan och antalet föreningar uppgår kring 1940 till ca 2000 och ledarutbildning för tränare påbörjas under 1930-talet. Under åren 1940–1960 sker de första riktigt stora framgångarna med bl a OS-guld 1948 och VM-brons 1958.⁸³

Vidare försöker Nilsson genom olika metoder i två olika avsnitt (matchobservationer och protokoll från matcher) diskutera hur regelefterlevnaden varit i de 4 olika klubbarna både på ungdomsnivå och seniornivå. Nilsson konstaterar ganska omgående att den objektiva statistiken över antalet varningar och utvisningar inte utgör något säkert underlag för regelefterlevnadens förändring under tid. Intressant i sammanhanget är dock att man ändå under perioden 1976–1990 hade problem med relationerna mellan spelare, tränare, ledare och domare. Även stora problem förekom med våldsamma tacklingar, spelsabotage, våld från invandrarlag samt åskådarråk.⁸⁴

I de avslutande kapitlen diskuterar Nilsson likheter och olikheter bland de fyra klubbarna och även deras inställning till Fair Play. Föreningarnas gemensamma nämnare är deras koppling till arbetarklassen, en tidig etablering i sporten på orten samt strävandet mot en idrottslig framgång. För att nå framgång så är det framför allt två viktiga komponenter som leder till detta nämligen ekonomin och professionaliseringsgraden i föreningen.⁸⁵ Det som driver seniorspelarna att satsa hårt på sporten är först och främst utmaningen och att se hur långt som man kan nå och uppnå sina mål samt att det är en god sammanhållning i laget och för pojklagsspelarna handlar det i stället om att få representera A-laget.⁸⁶

Den andra avhandlingen under 1990-talet skrevs av Leif Yttergren 1996 *Täflan är lifvet* och skildrar idrottens utveckling i Stockholm mellan 1860–1898. Yttergren har valt att specialstudera ett antal idrotter som var mest populära under denna epok. Avhandlingen tar upp sporterna rodd, skridsko, simning, friidrott och tyngdlyftning samt beskriver föreningsutvecklingen och medlemsutvecklingen under epoken.

Tiden före 1875 är idrotten svagt förekommande och den består till stor del bara i arrangemang som kan betecknas som uppvisningar i form av kapplöpningar (som oftast efter häst), skridsko, simhopp och segling. Det är svårt att enligt Yttergren finna en sport som man kan

⁸² Nilsson, 1993, s 91f.

⁸³ Nilsson, 1993, s 95.

⁸⁴ Nilsson, 1993, s 135f.

⁸⁵ Nilsson, 1993, s 247f.

⁸⁶ Nilsson, 1993, s 310f.

kalla för sport eftersom det är för få tävlingsmoment, skridskosåkning var ett sådant exempel eftersom det ansågs vara ett fritidsnöje.⁸⁷

Föreningarna ökade markant under framför allt 1890-talet. År 1898 hade det bildats 160 st. hälften av föreningarna försvann dock lika fort som de uppstod och få fortsatte att existera. De flesta av dem höll på med ren amatöridrott och hade inga tankar på tävlingsidrott.⁸⁸ Medlemmarna och social tillhörighet skiftade i många avseenden och källmaterialet för att undersöka saken består mest av handskrivna och tryckta medlemsmatriklar och här blir det svårt att tolka källans tillförlitlighet om medlemmen skrev ett yrke för att komma med i en förening med personer från överklassen.⁸⁹ Enligt Yttergren är det dock ändå troligt att merparten av medlemmarna kom från i huvudsak 4 olika yrkeskategorier, militärer, akademiker (ingenjörer), företagare och kontorsanställda.⁹⁰ Kring 1890 började personer ur arbetarklassen att bilda föreningar.⁹¹ Den typiske medlemmen före 1898 var en man i 20-årsåldern.⁹² Tennis och hästsport är de sporter som helt utövades av överklassen.⁹³

Det var bland annat pionjärföreningarna som dominerade kring motions och rekreationsidrotten. Hälsan och möjligheten att umgås ansågs vara det centrala i sporten. Det var en del av de borgerliga och livsstilen. Det tävlande som fanns fick stor uppmärksamhet i tidningarna men i själva verket var omfattningen inte speciellt stor under 1890-talet. Bara en liten del av föreningarnas medlemmar deltog i en tävlande aktivitet.⁹⁴ Bland de fem sporterna som Yttergren forskat om så är det framför allt rodd, skridsko och simsporten som sportifieras under 1880-talet även om antalet tävlingar kan beknas som få. De övriga två sporterna friidrott och tyngdlyftning får sitt genombrott under 1890-talet.⁹⁵

I den tredje och sista avhandlingen under 1990-talet skriven av Jens Ljunggren (1999), *Kroppens bildning* ser vi det första tecknet på att idrottshistoriska avhandlingar byter karaktär till att nu fokusera på kroppens betydelse som symbol för idrotten på flera olika sätt. I grunden utgår Ljunggren från sporten gymnastik när han resonerar kring kroppen som ett viktigt fundament kring idrotten. Själva avhandlingen är metodiskt uppdelad i 8 kapitel med start i gymnastikens ursprung och grunder.

⁸⁷ Yttergren, 1996, s 26f.

⁸⁸ Yttergren, 1996, s 75f.

⁸⁹ Yttergren, 1996, s 79f.

⁹⁰ Yttergren, 1996, s 88.

⁹¹ Yttergren, 1996, s 91.

⁹² Yttergren, 1996, s 92.

⁹³ Yttergren, 1996, s 108.

⁹⁴ Yttergren, 1996, s 132f.

⁹⁵ Yttergren, 1996, s 146, 161, 173, 190, 201, 204f.

I grund och botten har gymnastiken sitt ursprung i militären. Formaliseringen av idrotten genom rörelser från det militära är tydliga när det gäller kroppens rörelse på många plan. Gymnastiken fungerade även som uppfostrings och disciplineringsmetod på på exercisfältet och i gymnastiksalen.⁹⁶ Redan på 1700-talet ifrågasattes de adliga normerna och den teatrala adelsmänniskan. En dygdig livsföring var nästan det centrala i livet och även vikten att kunna prestera och mäta resultat. Rousseau ansågs som en viktig inspirationskälla där man senare utvecklade gymnastiska system med krav på noggrannhet i rörelseformerna, disciplin och kontroll. Syftet var att skapa en bättre människa genom olika gymnastikövningar i alla dess former i en slags mänsklig ingenjörskonst.⁹⁷

I Sverige trädde gymnastiken eller rättare sagt kroppen fram som ett politiskt spørsmål, både direkt och indirekt. Enligt Ljunggren hängde synen på kroppen ihop med vilken uppfattning som man hade om samhället och staten samt dess uppgifter och relationer till medborgarna. När sedan staten institutionaliserade gymnastiken blev sporten uppdelad i två läger, det offentliga manliga och det privata kvinnliga.⁹⁸

P H Ling framstår för många som gymnastikens fader och enligt honom ska mannen behärska sin kropp och uppträda skötsamt och även restaurera förfäders manlighet även om de rörelser som han förespråkade var mekaniskt stela och rationella. Enligt Ljunggren så var Ling näst intill besatt utav naturens lagar och att komma Gud nära genom gymnastiska rörelser. Av den anledningen förespråkade han gymnastiken och dess gymnastiska rörelser och därmed upptäcka skönheten i hans skapelse.⁹⁹ Lings efterträdare Lingymnasterna såg stora problem i samtiden och gymnastiken ansågs av den kunna ställa det mesta till rätta.¹⁰⁰ Även kvinnors förbättrade medborgerliga ställning ansågs vara ett hot mot mannen och mannen behövde därför vara mer fostrande än den mjuka och omsorgsfulla kvinnan.¹⁰¹

När sedan Victor Balck på 1800-talet tar över efter Linggymnasterna anses den traditionella gymnastiken inte alls lika viktig utan det gavs ett större utrymme för individuell tolkning och individuella initiativ på gymnastiksalens golv men det innebar inte enligt Ljunggren någon större skillnad mot tidigare männikoideal. Det självuppoftande motivet och gärna naturalistiskt och nationalistiskt låg centralt. Den stora förändringen kom först på 1870-talet genom Darwinismen där Balck sympatiserade med Darwin kring att man låg i kamp både med inre och yttre fiender och bara den man som härdats i krig eller tävlingsidrott kunde stå stadig och avvärja alla hot.¹⁰²

⁹⁶ Ljunggren, 1999, s 54f.

⁹⁷ Ljunggren, 1999, s 55.

⁹⁸ Ljunggren, 1999, s 79.

⁹⁹ Ljunggren, 1999, s 113.

¹⁰⁰ Ljunggren, 1999, s 160.

¹⁰¹ Ljunggren, 1999, s 162.

¹⁰² Ljunggren, 1999, s 185f.

Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet förändras bilden av gymnastiken och det tänka kroppsidealet förändras på flera punkter: samhället spittas och människan splittras eftersom röster hördes kring att människan inte fick leva, verka och utvecklas som en helhet av förnuft, intellekt, fantasi och känsla. Vidare hade människan gjort sig fri från naturen men blivit beroende av civilisationen, även diskussioner fördes kring vilken nyttomoral som övningarna egentligen ledde till.¹⁰³

När sedan GCI valde att närma sig idrottsrörelsen och inte anamma de tidigare gymnastiska idealen förändrades bilden och även gymnastiken tämligen fort. Även om kvinnor hade förekommit i diverse övningar före 1914 så att de var de näst intill osynliga. Männerna på GCI välkomnade kvinnliga gymnaster men satte också gränser för hur långt de kunde delta. Om övningarna blev för sportbetonade med alltför mycket styrka så förblev detta människans repertoar.¹⁰⁴

Kortfattad analys av avhandlingarna 1990–1999

De tre avhandlingarna berör olika delar av idrottshistoria som tidigare gjorts i ämnet. Den gemensamma nämnaren till viss del är fortfarande politikens inflytande på idrotten i stort som smått och vilka konsekvenser som sker för sporten. Yttergrens avhandling påminner till viss del om Bode Janzons om Göteborgs idrottshistoria med skildring av de tidiga idrotterna. Det är därmed troligt att Yttergren inspirerats av honom att skriva en avhandling om Stockholm. Även om Fundberg tar upp 4 enskilda fotbollsföreningar så är det ändå ett tecken på att man börjat intressera sig för att skriva om enskilda idrotter inom genren idrottshistoria.

Diskussionen kring om kropp och könets betydelse blir betydligt tydligare än tidigare genom Ljunggrens avhandling som mer på djupet visar de potentiella skillnaderna mellan könen och hur den utvecklats under tid samt vilka konsekvenser som det fått inom den större delen av idrottsrörelsen och framför allt för kvinnornas kamp för sina idrotter.

5.4 Avhandlingar 2000–2009

Under ovanstående år utkom 10 avhandlingar. Jag har valt att titta närmare på 6 av dem eftersom de resterande 4 avhandlingarna har likheter med dessa 6.

Den första avhandlingen som jag valt ut bland dessa 6 är Torbjörn Anderssons *Kung Fotboll* (2002). Denna avhandling på över 700 sidor är oerhört välskriven och välarbetad med en enormt omfattande redogörelse kring den svenska fotbollens utveckling under åren 1800-1950. Detta gör

¹⁰³ Ljunggren, 1999, s 206f.

¹⁰⁴ Ljunggren, 1999, s 238f.

att man bara kan ta upp vissa viktiga element här i denna uppsats. Avhandlingen ansluter sig till den breda tradition som kallas för "Cultural Studies" eller det som även kallas för Birminghamskolan.¹⁰⁵

Avhandlingen är uppdelad i tre olika undersökningsperioder (Genombrottsperioden, mellankrigstiden och andra världskriget och efterkrigstiden) i 10 olika kapitel. Andersson nämner tidigt den engelska bakgrunden med amatörregler, upplopp och arbetarklassens betydelse för sporten och diskussionerna kring en professionalisering och vad den skulle kunna innebära för sportens utveckling i stort.¹⁰⁶

Fotbollen introducerades i Sverige under 1800-talets slut när landet genomsyrades av en fosterländsk patriotism. Denna fortsatte ända fram till till ca 1910 då den mer anpassats efter folkrörelsernas demokratiska ideal och då den också hade fått fäste i industriörternas manliga arbetarungdom. Flera matcher betraktades som en slags klasskamp mellan borgerliga och folkliga lag.¹⁰⁷ Fotbollsspelet förenade männen inom framför allt arbetarklassen som inte ursprungliga borgerliga sporter gjorde. Kvinnorna hade dock ytterst liten del i fotbollen och fick som högst vara fanbärare eller producera affischer, arrangera en basar, följa med på en match m m inför en fotbollsmatch. Fotboll var definitivt inget för kvinnor med ett undantag i en nyutkommen bok om damfotbol så förekommer ett damlag från Östersund i Jämtland på ett fotografi från Jamtli Bildarkiv men i övrigt så finns inget som tyder på att kvinnor utövade fotboll före 1910.¹⁰⁸

Under 1920-talet kommersialiserades fotbollen på flera sätt. Tidningarna intresserade sig för sporten betydligt mer än tidigare och skriver spaltmeter efter spaltmeter om spelare, lag och matcher. Även krönikor om sporten blir allt vanligare då man gissar utgången i matcher. Under 1920-talet bildas även ett fungerande seriesystem och Allsvenskan spelas för första gången 1924 (tidigare fanns Svenska serien som mästerskap och dess förinnan cupmatcher som ledde till ett SM-tecken).

Fotbollen präglades fortfarande mycket av arbetarklassen enligt Andersson och framför allt i det ungdomliga ledet som i större utsträckning sökte sig till sporten i någon form. Skillnaden mot tidigare fotbollsmatcher var att det fanns en viss stridighet mellan arbetarkulturen och vissa lag med borgerliga inslag. Det började enligt Andersson finnas en tendens till storklubbar och erbjudanden om kontrakt i proportion av pengar och alkohol samt en illegal tipsindustri som följde. Publikintresset ökade markant vilket innebar ett tillskott i kassan för klubbarna vilket tidigare inte hade skådats.¹⁰⁹ Under 1930-talet hade fotbollen även uppnått en folklig nationalism som även socialdemokraterna kunde ställa sig bakom vilket inte gjorts tidigare.¹¹⁰

¹⁰⁵ Andersson, 2002, s 25.

¹⁰⁶ Anderson, 2002, s 45f.

¹⁰⁷ Andersson, 2002, s 300f.

¹⁰⁸ Andersson, 2002, s 96f.

¹⁰⁹ Andersson, 2002, s 510f.

Under senare delen av 1930-talet och fram till 1950 sker betydande förändringar inom sporten då den främst blir landets nationalsport samt att den kommer närmare politiken. Den blir också klassöverskridande och får en större balans mellan klubb och landskapsfotboll samt att det blir en klar och tydlig ungdomssatsning. Vidare blev kommersialiseringen allt tydligare och man brottades med frågan kring amatörrisken och dess villkor. Fler och fler blev proffs och till slut gick det till viss del inte att hejda men i de flesta fall begränsades detta eftersom fotbollen hade närmast sig stat och kommuner och blivit en folkrörelse om än dock med vissa begränsningar.¹¹¹

Den andra avhandlingen som gavs ut under 00-talet var Jesper Fundbergs *Kom igen gubbar* (2003). Den handlar om pojkfotboll och maskuliniteter och går därmed in på könets och kroppens betydelse för en sport. Fundberg har följt en liten kvartersförening under 4 säsonger söder om Stockholm och genom ett fältarbete beskrivit och analyserat fotbollens vardag i klubben.

Avhandlingen är uppdelad i 6 kapitel med följande teman: Träning och match, Turnering, Maskuliniteter, Normalitet samt ett slutligt resonemang med en sammanfattning.¹¹² Fundberg utgår från 3 huvudkriterier för sin undersökning: De vuxnas intresse för pojkars fritid och engagemang, pojkfotbollens status samt pojkfotbollens samhällsrelevans.¹¹³

Enligt Fundberg skapas en särskild gemenskap. Kroppen får här relativt stor betydelse då han skämtsamt talar om sexualitet, nakenhet och prestation. Tydliga hierarkier finns och kroppen sätts i centrum. Hur man klär sig inför match blir viktigt och hur man använder kroppen och att visa upp det som man lärt sig och att kunna tåla smärta.¹¹⁴

Likaså verkar det vara vid turneringar med en intim zon. En utveckling av kroppsliga praktiker med en förstärkt gemenskap genom skämt och historier samt pojkarnas självständighet i relation till deras föräldrar.¹¹⁵ Detta för genast in resonemanget kring maskuliniteter där Fundberg har följande uppfattning.

Idrotten följer ett mönster för manlig gemenskap genom att exkludera kvinnor och därmed förekommer könssegregering. I mötet mellan pojkar och vuxna män som manlig fostran sker och oftast sker nedvärderande ord om kvinnan som att det är bra att vara ifrån henne samt att fysisk aktivitet är bra för män.

Det andra kännetecknet är att det som handlar om inre konformitet. Detta innebär att det är den klassmässiga och den etniska bakgrunden samt den sexuella läggningen som skapar band och gränser. När kvinnor träder in på planen så överträder de den manliga hegemonin och deras

¹¹⁰ Andersson, 2002, s 513f.

¹¹¹ Andersson, 2002, s 610f.

¹¹² Fundberg, 2003 s 45-46.

¹¹³ Fundberg, 2003 s 71.

¹¹⁴ Fundberg, 2003 s 120.

¹¹⁵ Fundberg, 2003 s 146.

sexualitet blir något som förknippas med dem i stället för själva fotbollen men i Fundbergs undersökning blir den påtaglig då det också finns en tydlig jargong kring detta i pojklaget.¹¹⁶

Avslutningsvis menar Fundberg att den manliga fostran sker i ett slutet rum. De rituella formerna för skapandet av en gemenskap i vilka verbala och kroppsliga praktiker hyllar en traditionell maskulinitet. Detta innebär i slutändan att ökad strävan mot jämlikhet försvinner när pojkarna träder in i omklädningsrummet, träningen, matchen och under en turnering. Fotbollens vardag blir därmed en kamp där hegemonisk maskulinitet segrar.¹¹⁷

Den tredje avhandlingen som jag valt ut är Johan Norbergs *Idrottens väg till folkhemmet* (2004). Avhandlingen fokuserar kring hur och på vilket sätt som staten intresserade sig för idrottsrörelsen under åren 1913-1970 och avviker en del kring andra avhandlingar kring politikens roll inom idrottsrörelsen. Avhandlingen består av 12 mindre kapitel som analyserar statens inverkan på idrottsrörelsen med start år 1869.

Statsmakterna var tidigt intresserade av att ge anslag till idrott. Redan under 1870-talet beviljades det första men sedan skulle det dröja ända till 1900-talets första decennium genom ett statsfinansierat lotteri vilket dock bara var en temporär lösning. Fem år senare gick dock riksdagen med på att ge idrotten ett statligt anslag vilken enligt Norberg var ett mycket viktigt steg för idrottsrörelsen. Högern var de som var mest positiva till beslutet. Nackdelen var dock att idrottsrörelsen fördes närmare staten vilket innebar ökade krav och bestämmelser. RF och CF stärkte dock sin ställning. Samtidigt som idrottsrörelsen och staten blev ömsesidigt beroende av varandra.¹¹⁸

Under åren 1919-1933 förändrades synen på idrottsliga anslag. År 1921 blev det en missförtroendebatt och statsanslagen beskars kraftigt och bidragen blev på en låg nivå under drygt ett decenium. Enligt Norberg berodde detta av tre skäl. Idrottsrörelsen hade fått en kommersiell och populärkulturell framtoning, idrottsrörelsens hade fifflat med bidragen samt givit gymnastiken för låg tilldelning samt att fysiskt starka idrotter som fotbollen och boxningen fått ökad popularitet. En statlig idrottsutredning tillsattes för att utreda bidragssystemen samt lämpligheten i idrottens rådande verksamhet och organisationsform.¹¹⁹

Under åren 1933-1939 skedde en kraftig förändring gällande idrottens möjligheter att utvecklas. Tipstjänst inrättades 1934 och vinstöverskottet gick direkt till idrotten och därmed höjdes understödet kraftigt. Man ville få bort all tidigare illegal verksamhet vilket gjorde att man till viss del stoppade den i alla fall tillfälligt. Tipsmedlen kom dock att stärka idrottsrörelsens

¹¹⁶ Fundberg, 2003 s 173.

¹¹⁷ Fundberg, 2003 s 196.

¹¹⁸ Norberg, 2004, s 82f.

¹¹⁹ Norberg, 2004, s 123.

statliga beroende. Tipsmedlen bidrog även till en centralisering av makten inom idrottsrörelsen till RF.¹²⁰

Under åren 1945-1970 förändras statens idrottspolitik avsevärt. Diskussioner förs nu hur stora belopp som det statsfinansiella läget kan tillåta mot tidigare år då frågan var vilka idrotter som skulle få anslag och i vilken form som detta skulle och på vilka grunder som de skulle tillämpas. Idrottspolitikerna uppvisade under 1950-1960-talet partipolitiska tendenser. Detta innebar också att varje parti hade ett intresse att markera sin idrottsvänliga profil.¹²¹

Den fjärde avhandlingen som jag valt ut under 2000-talet är skriven av Jesper Andreasson *Idrottens kön* (2006). Avhandlingen belyser genus, kropp och sexualitet inom lagidrotten. Avhandlingen har vissa likheter med Jesper Fundbergs avhandling som jag tidigare redovisat om d v s pojkfotbollens vardag inom en förening och kring mentaliteten inom den. Andreassons avhandling belyser dock två olika föreningar Kula HF och Solby IK där jargongen i respektive föreningar analyseras utifrån både män och kvinnor och deras sätt att se på kropp och sexualitet.

Männen i Kula HF är i sin gemenskap mångt och mycket ordnad efter maskulina och heterosexuella värden. Männen förutsätter att alla i laget är heterosexuella. Det männen uttrycker är en stark maskulinitet och heteronormativitet. Normen kring kollektivets kulisser är likadan och man skämtar gärna öppet om homosexualitet. Varken kvinnan eller bögen passar in i kollektivet. De figurerna avväpnas symboliskt genom infantilisering och reducering.

Femininitet och homosexualitet är de stora förlorarna. De underordnas, förkastas och förträngs i deras gemenskap. En förtryckande könsordning finns i kollektivet. Maskuliniteten uttrycker i mindre grad känslor, tillgivenhet, kärlek och omsorg. Männen upplevs som osäkra och rädda att förknippas som fåniga, mesiga, bögiga eller omanliga.

Kulamännens sätt att komma nära varandra i framför allt matchsituationer genom kram och klapp i baken genom målfirande eller genom en skada. Intimitet förknippas i omklädningsrummet som feminism. Manligheten varierar helt enkelt vilken miljö som man befinner sig i och det innebär att man har ett fragmentariskt förhållningssätt till maskulinitet som döljs, överdrivs eller förvrids beroende var man befinner sig.¹²²

Solbykvinnorna har svårt att förlika sig med olika nidsbilder av idrottskvinnor. Som atleter har de till viss del internaliserat dessa bilder och gjort dem till sina egna hur man ska vara en framgångsrik damfotbollsspelare. Kvinnorna i laget accepterar idealiseringar inom fotbollens vardag. Vissa delar av kvinnliga ideal läggs åt sidan. Det manliga sättet att föra sig eller en manlig karaktär ska visa att man är med i matchen. De påstår att de är pojkflickor och inte är rädda för

¹²⁰ Norberg, 2004, s 175f.

¹²¹ Norberg, 2004, s 204f.

¹²² Andreasson, 2006, s 138f.

att bli skitiga eller att bryta en nagel. Vissa av tjejerna visar delvis att det feminina inte är förenligt med fotbollsspel. De bekräftar, upprätthåller och rekonstruerar en hegemonisk maskulinitet

Solbykvinnorna använder ibland mytbilderna av en fotbollsspelare som manhaftig och lesbisk som en identitets språngbräda. Flera av kvinnorna berättar att de har svårt att förena manliga ideal samtidigt som de har en känsla av feminitet. De skapar en egen kategori om hur en kvinna ska vara i en idrottskultur och vilken roll som de kan tänkas ta beroende på olika situationer som uppstår.¹²³

Den femte avhandlingen som jag valt att redogöra för skrevs av Paul Sjöblom *Den institutionaliserade tävlingsidrotten* (2006) och handlar om hur kommuner och politiker ställde sig till idrotten under 1900-talet. Sjöblom har koncentrerat sin undersökning till Norrtälje kommun och tre orter nämligen Norrtälje, Rimbo och Riala och hur stödet har varit till idrotten på dessa orter.

Generellt har stödet till idrottsföreningar fram till år 1946 enligt Sjöblom bestått av anläggningsstöd. Fram till år 1920 var kommunens förhållande till idrotten mycket lågt. Kommunernas insatser består till stor del av motprestationer till statliga investeringar via RF och SCIF. Under trettio och fyrtiotalen gynnas idrottsrörelsen av samhällets struktur och mentalitetsförändringar. Idrotten tillförs även statliga medel genom t.ex. Tipstjänst.¹²⁴

Bland de tre undersökta orterna så är det främst Norrtälje som erhåller någon form av idrottsligt stöd och detta sker först 1932 och även Rimbo som får ta del av kakan också genom att beviljas nöjesskattelättnader och vissa anläggningsbidrag. Urvalet sker selektivt. Större bidrag ges bara om resurser fås från RF eller SCIF. Riala erhåller inga bidrag alls vilket enligt Sjöblom innebär att landsbygden får stå för all idrottslig verksamhet själva. I både Norrtälje och Rimbo är stadsfullmäktige och municipalfullmäktige positiv till idrottslig verksamhet, dock i mindre skala som inte belastar ekonomin för mycket.¹²⁵

Under 1950-talet sker en stark ekonomisk tillväxt vilket gör att även idrotten tillförs medel på ett helt annat sätt än tidigare och under 1960-talet byggs friluftsanläggningar ut i större uträckning och man samlokaliserar dem för barn- och ungdomsvård samt kulturverksamhet. Rätt ofta bygger man flera anläggningar inom samma område för olika idrotter för att underlätta verksamheten i stort samt integrerar sommar och vintersporter. Genrellt gäller partikoncensus kring tillförsel av idrottsliga medel oavsett form.¹²⁶

Norrtälje, Rimbo och Riala har under 1950-talet dock utformats likartat men resurstilldelning har varierat till förmån för Norrtälje och Rimbo. Efter 1950 minskar befolkningen i Riala och

¹²³ Andreasson, 2006, s 213.

¹²⁴ Sjöblom, 2006, s 108f.

¹²⁵ Sjöblom, 2006, s 155f.

¹²⁶ Sjöblom, 2006, s 235f.

orten uppgår i Roslags-Länna och man inrättar en idrottsnämnd och man säger ja till fler kommunalt understödda tävlingar, idrottsplatser, naturisbanor och isbanor.¹²⁷

Under 1970-talet blir idrotten mer marknadsstyrd och man går in i en lång period av svag ekonomisk tillväxt vilket innebär att idrotten blir utbudsstyrd till att bli efterfråganstyrd och förvaltande. Under 1990-talet görs temporära satsningar och marknadsinflytandet tilltar. Kommersialiseringen blir påtaglig och likaså prestations- och resultatfixeringen. Fokuseringen från makthavarnas sida ligger dock på den organiserade frivilligidrotten och idrotten klarar sig i hela Norrtälje kommun bra trots åtstramningar under perioden och kring millennieskiftet planeras nyinvesteringar i alternativanläggningar framför allt för populära bollsporter. Under ovanstående period är det inte maktskiftet inom politiken som styr kommunens idrottsatsningar utan realpolitiska förhållanden och framväxten av nya starka intressen och intressekoalitioner.¹²⁸

Den sista avhandlingen som jag valt att redogöra för är Christians Widholms *Solskensolympiaden* (2008). Denna avhandling beskriver i viss utsträckning OS 1912 i Stockholm under 5 olika utvalda delar av spelen. Widholm har valt att studera föreställningar och kollektiva identiteter och hur de återskapas i texter och bilder vid spelen samt att studera den journalistiska textens roll i skapandet av föreställningarna.¹²⁹

Under Stadionveckans invigning skapade Social-Demokraten två svenska gemenskaper där man bl a ställde dessa mot varandra. Man exkluderade föreställningar om ett förtryckarsamhälle. I den borgerliga pressen nämndes överhuvudtaget inte några tydliga gränser för en särskild gemenskap. Däremot var man negativt inställd till att arbetarklassen skulle få delta vid invigningen.

De manliga kollektiven uttrycktes dock implicit genom föreställningar av kvinnlighet som legitimerade männens angelägenheter. Detta märks tydligt enligt Widholm. Tydliga referenser till kvinnliga symboler och i ett maskulint sammanhang. Genren skulle man kunna kalla för ett semisakralt idiom.¹³⁰

Tidningarnas skildring av maratonloppet skrevs av män för män. Detta märks enligt Widholm tydligt genom kopplingen till fiktiva världar, vetenskapliga sanningar och dagsaktuell geopolitik. Ett exempel på detta är diskussionen kring vad som är svenskt och vilka löpare som har osvenska karaktärer. Vissa rasbiologiska inslag förekommer också som t.ex. barbarisk vilde, ädel vilde, indian. Åskådarmassorna karaktäriseras genom stereotypiska kvinnoporträtt och fogliga och som obildade massor. Distinktionen mellan arbetarklassen och överklassen skildras tydligt genom

¹²⁷ Sjöblom, 2006, s 282f.

¹²⁸ Sjöblom, 2006. s 376f och 416f

¹²⁹ Widholm, 2008, s 15.

¹³⁰ Widholm, 2008, s 121f.

karikatyrer enligt Widholm. Målade beskrivningar över hur naturen såg ut och väderleken var ett återkommande tema i skildringen utav loppet.¹³¹

De kollektiva identiteterna skildras visuellt i dagspressen. Generellt förekommer ett manligt kollektiv ofta i dagspressen. Två manligheter förekommer, en traditionell manlig elit genom porträttfotografier och en fysisk manlighet genom actionfotografier. Allt detta i kombination med badande kvinnor och skisser på icke vita män.

Själva bildmaterialet visar traditionella genus, klass och etnicitetshierarkier. Det är vanligt förekommande att bilderna oavsett kön visas upp i givvaktliknande ställning, framför allt inom simporten. Generellt skulle de kvinnliga symbolerna porträttera frihetens och rättvisans höga ideal men av bilderna att döma så var det enligt Widholm männen som förverkligade idealen genom sina handlingar. Dock verkar det inte ha funnits några större visuella skillnader mellan manliga och kvinnliga idrottare när det gäller helfigursporträtten. Detta betyder att kvinnor och män ändå hade en likvärdig ställning inom idrotten under OS 1912 i alla fall när det handlade om fotografier.¹³²

Kortfattad analys av avhandlingarna 2000-2009

De sex avhandlingarna som jag undersökt ger en enhetlig bild över vad som är ett tydligt tema inom ämnet idrottshistoria även om det är betydligt mer nyanserat än tidigare och därmed följer ett mönster som är lättare att följa än tidigare avhandlingar.

Även under denna tidsperiod intresserar sig forskarna för att undersöka politikens betydelse för idrotten både kommunalt och statligt. Norbergs avhandlingar går in mer på djupet på lokalt och statligt vilket då blir mer än fördjupning av tidigare redovisade litteratur inom samma ämne och han har alltså fortsatt på den politiska linjens betydelse som redan påbörjades genom Pålbrant på 1970-talet och som blev alltmer tydligare under 1990-talet.

Fotbollen får under denna tidsperiod också sin första riktiga idrottshistoriska avhandling genom Andersson och fotbollen och kommer också i fokus med genusperspektiv vilket även genomsyrar denna period och blir mer under tiden mer påtaglig. Diskussionen kring kropp och kön blir mer frekvent genom Fundberg och Andreassons analyser om hur vissa tecken faktiskt påverkar möjligheten att utöva olika idrotter om man är tjej eller kille och vilken betydelse det har för att ett lag ska fungera som en homogen grupp. Det är tydligt att detta ämne berör flera andra forskare under denna tid eftersom liknande tankar ges i ämnet.

Avslutningsvis märks det genom Widholms avhandling att idrottshistorian bryter ny mark genom att producera en avhandling som handlar om en specifik händelse och ett specifikt evenemang utifrån ett journalistiskt perspektiv vilket innebär att ämnet i sig inte riktigt kanske var

¹³¹ Widholm, 2008 s 178f.

¹³² Widholm, 2008, s 222f.

tänkt att vara från början när det infördes även om den påvisar viktiga och intressanta områden inom ämnet.

5.5 Avhandlingar 2010-2015

Den första avhandlingen som kom ut under 2010-talet var *Folkhemmet på is* av Tobias Stark (2010). Avhandlingen beskriver i stor utsträckning ishockeyns utveckling från 1920-1972. Avhandlingen är uppdelad i 3 områden kring ämnet, de första åren, islossning och rekordåren. Stark betonar starkt att ishockeyn som sport infördes i Kanada i slutet av 1800-talet vilket inte går att ifrågasätta. Närmare bestämt i Montreal någon gång under 1870-talet.¹³³ Klubbar konstituerades dock 1887 i Montreal, Quebec och Ottawa. Man räknar dock att upptakten till sporten skedde i samband med en tennisturnering vid Niagarafallen 1894. Det första professionella hockeylaget bildades 1903 i Michigan.¹³⁴ Lite märkligt nog börjar Starks undersökning 1920 då Sverige deltog för första gången i den olympiska turneringen. År 1912 hade också Sverige invalts i det internationella hockeyförbundet.¹³⁵ Av egen tidigare forskning kan jag åminna mig om försök att utöva sporten före 1920 om än på frusna sjöar i form av bandyliknande karaktär. Nog om detta, åter till Starks avhandling och redogörelse.

Enligt Stark bestod det första svenska OS-laget 1920 av bandyspelare.¹³⁶ De ansåg att de kunde "pucka" ishockey bra och åka skridskor.¹³⁷ Till spelen hade man anställt en tränare.¹³⁸ Året därpå spelades den första ishockeymatchen i Sverige av ett bandylag mot utländskt motstånd och samma år blev Sverige Europamästare i sporten vilket gjorde att det på snabb front skedde förändringar inom sporten.¹³⁹ Påföljande år spelades också det första svenska mästerskapet. De flesta matcherna spelades i Stockholmsområdet.¹⁴⁰

Ishockeyn växte kraftigt under framför allt den första delen av 30-talet då det blev rekord i antalet klubbtag och turneringar samt att det blev stora framgångar för landslaget både under EM och VM och framför allt säsongen 1937/38 som blev Tre kronors födelseår.¹⁴¹ Märkligt nog hade media ett ringa intresse för sporten när framgångarna var som störst.¹⁴² Säsongen 1944/45 fanns

¹³³ Stark, 2010 s 77.

¹³⁴ Stark, 2010 s 79.

¹³⁵ Stark, 2010 s 130-132.

¹³⁶ Stark, 2010, s 79.

¹³⁷ Stark, 2010 s 118f.

¹³⁸ Stark, 2010 s 124.

¹³⁹ Stark, 2010 s 158.

¹⁴⁰ Stark, 2010 s 159.

¹⁴¹ Stark, 2010 s 160f.

¹⁴² Stark, 2010 s 162f.

nästan alla distrikt representerade och Stockholm, Norrbotten och Värmland var de tre största.¹⁴³ Trots ett stort intresse för sporten brottades man med en tuff ekonomi men till skillnad från fotbollen så var den betydligt tidigare med proffs och spelarövergångar och penningssummor var vanligt förekommande i slutet av 1920-talet.¹⁴⁴

Efter krigsåren sker en betydande ökning av sportens anseende vilket i och för sig sker för många sporter. Den ökade välfärden, minskad arbetstid, socialpolitiska reformer, mediabevakning samt en förändrad och förbättrad kommunalpolitik gjorde att sporten ökade starkt framför allt under 60-talets slut och televisionens etablering bidrog till att föra ut den på ett positivt sätt vilket i längden innebar att fler och fler utövade sporten.¹⁴⁵

En av de sista avhandlingarna som givits ut är John Hellströms *Den svenska sporthjälten* (2014). Denna avhandling beskriver medias syn av en sporthjälte från 1920 fram till våra dagar. Hellström har valt att fokusera kring 5 idrottshjältar under åren: Harry Persson, Ingemar Johansson, Ingemar Stenmark, Björn Borg samt Carolina Klüft. Hellström ser betydande skillnader i hur media skildrar ovanstående personer vilket dock i viss mån även påverkats av medias utveckling och förbättrade möjligheter under tidens gång.

När det gäller Harry Persson (boxare) under 1920-1930-talet så var det grundläggande temat i medieberättelsen hans svenska identitet "Svensken eller "Svenske Harry Persson".¹⁴⁶ Enligt Hellström så fanns det dock 3 viktiga punkter som gjorde att han fick ett nationellt genomslag nämligen att han först och främst lämnade Sverige för att åka till USA och England för att pröva sina vingar mot annat motstånd och världens bästa boxare. För det andra så var det hans folklighet och moral samt stoiska lugn som var typiskt svenskt och det tredje var mediernas skapande av en föreställd gemenskap mellan honom och den svenska publiken.¹⁴⁷

Ingemar Johanssons medieberättelse är dock en helt annan. Den liknar mer än hjältesaga där den lille Ingemar gick hela vägen till en VM-titel. Men det är även här 3 andra kriterier som gjorde honom till en hjälte. Ett världsmästerskap i tungviktsboxning hade högt anseende under 50-talet. För det andra hade titeln nationell betydelse och man spekulerade i nationens ekonomi i stort efter segern samt för det tredje så var uppbyggnaden inför matchen rent dramaturgiskt viktig. En nationell gemenskap byggdes upp under lång tid och många följde detta och när matchen skulle avgöras så var det något som många bevakade.¹⁴⁸

Bevakningen av Ingemar Stenmark och Björn Borg var även den annorlunda och det föll sig än mer naturligt i och med framför allt televisionens framfart. Det väsentliga för medierna var att

¹⁴³ Stark, 2010, 165f.

¹⁴⁴ Stark, 2010, s 177.

¹⁴⁵ Stark, 2010, s 236.

¹⁴⁶ Hellström, 2014 s 82.

¹⁴⁷ Hellström, 2014, s 98.

¹⁴⁸ Hellström, 2014, s 139.

skapa ett folkligt engagemang för båda. Medierna skapade även höga förväntningar kring dessa. Medierna valde även att framhäva olika former av konflikter där framför allt Björn Borg sågs att vara i konflikt med McEnroe och Connors medan Stenmark inte hade några alls (Serge Lang), världscupens president ansågs i stället vara det. Det tredje som medierna gjorde var att skapa nationella mediefester av deras tävlingar och matcher. Borg ansågs dock vara det svarta fåret av de båda eftersom han valde bort vissa turneringar och levde ett glamourlösare liv än Stenmark. Stenmark ansågs mer som en genuin svensk hjälte.¹⁴⁹

Avslutningsvis till Carolina Klüft som också skiljer sig från tidigare nämnda sporthjältar. Hon trotsade allas föreställningar och ansågs som ett naturbarn. Klüft var dock av en annan kaliber än övriga sporthjältar och var överlägsen sina motståndare. Detta medförde att media tappade intresse för hennes tre segrar i EM och VM under början av 2000-talet. Klüft ansågs som en "tjejhjälte" och reklamkampanjerna visade detta tydligt och hon blev en internationell stjärna till skillnad från övriga nämnda sporthjältar i stor bemärkelse.¹⁵⁰

Den sista avhandlingen som jag har valt att titta närmare på är Daniel Alsarves *I ständig strävan efter framgång* (2014). Alsarve undersöker föreningsdemokratien i Örebro SK under åren 1908-1989. Det är den första avhandlingen som riktar in sig på en enskild förening och dess utveckling från att den grundades och denna avhandling bryter därmed ny mark och med ett nytt idrottshistoriskt spår.

Alsarve har valt att dela upp sin studie i fyra olika avsnitt anpassat efter utvecklingen i föreningen från att den grundades 1908. I grund och botten handlar det om som det gjorde i många andra föreningar om en man som styrde föreningen med en järnhand och Örebro SK var inget undantag. Även om en styrelse formellt valdes så var det en person som styrde och ställde och det var en strävan efter framgång som ordföranden i föreningen ville ha. Indirekt styrde ordföranden föreningen i nästan 50 år.¹⁵¹ Kring år 1910 hade föreningen en bredare social rekryteringsbas. Folk från olika slags samhällsklasser anslöt sig till föreningen och kvinnor fick även chansen att träda in vilket man inte fått göra tidigare.

Olika sektioner infördes och medlemmarna strömmade till och demokratiseringsprocessen märktes tydligare även om det var huvudstyrelsen i föreningen som tog de avgörande besluten. Undantaget blev tennissektionen men detta var inte något ovanligt utan vanligt förekommande i den typen av verksamhet över hela landet.

I takt med att föreningen ökade i antalet sektioner behövdes även en förbättrad kommunikation i föreningen. Detta ledde till att man skapade en medlemstidning 1918. Fokus låg till största delen till en början på det idrottsliga och det fysiska samt att skapa goda

¹⁴⁹ Hellström, 2014, s 140.

¹⁵⁰ Hellström, 2014, 230f.

¹⁵¹ Alsarve, 2014 s 153.

samhällsmedborgare. I förlängningen märkte dock huvudföreningen att de olika sektionerna kunde splittra huvudföreningen något som man enligt Alsarve gjorde att man redan på ett tidigt stadium försökte att rikta in sig på de större idrotterna och deras popularitet.¹⁵²

Precis som i övriga landet så drabbades många av depressionen och fattigdom och arbetslöshet under 1920-talet. Under denna tid byggdes Eiravallen genom s.k AK-arbeten.¹⁵³ Den sektion som drog mest nytta av arenans tillkomst var tennisen som hade en stor tillströmning och en god ekonomi främst pga av en planuthyrning.¹⁵⁴

Amatörrisken och ideella krafter var något som föreningen stod bakom och man strävade inte efter att erbjuda spelare eller utövare pengar i någon större utsträckning. Klubbhus, spelplanen och caféet skulle ge tillräckliga intäkter för föreningen. Fotboll och tennis låg helt klart i förarsätet trots att föreningens ekonomi var sparsam. Under 1940-talet slopades amatörregeln vilket var ekonomiskt positivt för föreningen och reklam tilläts. Kvinnor var dock här ett undantag eftersom de inte fick träna mer än tidiga morgnar och sena kvällar.¹⁵⁵

Efter andra världskriget blev dock förutsättningarna betydligt bättre för föreningen. Ett 30-tal anläggningar i staden.¹⁵⁶ Under 1950- och 1960-talet förbättras villkoren avsevärt genom att det blev en enorm högkonjunktur samt att det blev många nya arbetstillfällen. De tekniska förutsättningarna blir betydligt bättre vilket gjorde att man kunde satsa mer på föreningen än tidigare.

En ny ledning visade under 1960-talets början upp en ny strategi med effektivisering och kontroll än tidigare vilket enligt Alsarve gjorde att föreningen då inte liknade den vad den gjort före andra världskriget. Föreningsstyrelsen blev bolagsstyrelse och folkrörelsen blev mer eller mindre en affärsrörelse. Ungdomsidrotten blev viktig under början av 1970-talet och kraven på sportsliga framgångar och ekonomisk effektivitet förstärktes ända fram till undersökningsperiodens slut. Frågan om elitsatsning och breddidrott blev viktig under början av 1980-talet. Kraven på sportsliga framgångar och ekonomisk effektivitet vilket gjorde att de tidigare demokratiska processerna som fanns i föreningen minskade märkbart. Medlemsintäkterna var inte den viktigaste inkomstkällan längre utan sponsorer. Endast fyra sektioner fungerade till fullo vid undersökningens slut, fotboll, bandy, bowling och tennis. Med andra ord var Örebro SK en affärsrörelse mer än en enskild förening vid slutet av 1980-talet.¹⁵⁷

¹⁵² Alsarve, 2014, s 116f.

¹⁵³ Alsarve, 2014, s 118, 122.

¹⁵⁴ Alsarve, 2014, s 130.

¹⁵⁵ Alsarve, 2014, s 154.

¹⁵⁶ Alsarve 2014, s 157f.

¹⁵⁷ Alsarve, 2014, s 195f.

Kortfattad analys av avhandlingarna 2010-2015

Av de tre avhandlingarna som jag läst under denna period ser man ett klart trendbrott mot tidigare avhandlingar. Fokus ligger inte i någon större utsträckning längre på politikens inflytande på idrotten utan forskarna har valt att skriva om enskilda idrotter eller personer vilket avviker från tidigare avhandlingar vilket också innebär att man mer drar sig åt det idrottsvetenskapliga hållet.

Tendensen går mot att frånga alla tidigare ämnen inom det idrottsvetenskapliga fältet och att mer skriva om enskilda personer, händelser och evenemang samt att diskutera hur idrottshistoria utvecklats under tid mot att i stället diskutera idrottshistoria ur ett perspektiv som fokuserar på det som hände när idrotten försökte introduceras. Vidare så går avhandlingarna mer mot specialisering och en viss inriktning än att som tidigare varit fokuserade på att försöka täcka flera områden inom idrottsrörelsen som t ex kroppen och könets betydelse. Valet av speciella förekomster visar tydligt att idrottshistoria tagit en riktning som inte förut troddes varit vara möjligt eftersom tidigare avhandlingar sett tämligen lika ut.

5.6 Sammanfattande analys kring de olika avhandlingarna

Från 1990-talet ändrar också de idrottshistoriska avhandlingarna karaktär till att handla om idrottens organisering och sportifiering samt att hur kroppen bör se ut för att kunna utöva idrott för att uppnå bästa resultat. Detta är det första synbara tecknet på att man byter bana från att beröra de stora linjerna i idrottshistoriens utveckling till att intressera sig för olika nischer som påverkar idrottens utveckling.

Stockholm blir i flera avseenden från senare delen av 1990-talet ett starkt fäste för idrottshistoria och disciplinen etableras och får ett starkt fäste genom Jan Lindroths ledning och det är också där som de största förändringarna sker i ämnet under framför allt 2000-talet. Flest avhandlingar skrivs och läggs fram i Stockholm och de som läggs fram vid andra universitet har som regel handledare från Stockholm eller GIH. Tendensen är densamma som under 1990-talet d v s att skriva om olika ”nischer” inom idrottshistoria som t.ex. könets inverkan på idrotten och utvecklingen av idrottshistoria samt om hur politiken påverkar idrottens utveckling.

Det som dock skiljer 1990-talets idrottshistoriska ämnen är att man skriver om olympiska spelens betydelse för idrotten och hur dagspressen ser på den utifrån olika perspektiv, dock med ett genomgående tema kring kropp och kön som även utmärker sig i de avhandlingar som handlar om fotboll och de är även de första som behandlar en enskild sport i ämnet.

Temat håller i sig under 2010-talet när det gäller kroppen och könets betydelse, Det är ett utmärkande drag för de flesta avhandlingarna, Banbrytande för denna period är dock att man börjar att specialisera sig på att skriva om olika förenings betydelse för föreningslivets

utveckling samt om hur vissa idrottshjältar påverkat den idrottshistoriska utvecklingen i vissa grenar och idrotten i stort.

Under perioden 1993 – 2006 lades 11 avhandlingar fram i Sverige och 9 av dessa skedde i Stockholm och dessa var ett verk som Lindroth strakt bidrog till. Lindroth måste ha haft en större mängd av studenter som intresserade sig av ämnet eftersom inget annat universitet/högskola varken före eller efter Lindroths period kan mäta sig med hans verk.

År 2007 går Lindroth i pension och efterträds av Johnny Wijk som erhåller titeln professor men inte formellt i idrottshistoria vilket kommer att förändra bilden av idrottshistoria som en disciplin inte bara i Stockholm utan för hela landets högskolor och universitet eftersom titeln som idrottshistorisk professor försvinner och inte ersätts av Johnny Wijk förrän 5 år senare.¹⁵⁸

Det är här tydligt att Lindroths engagemang och tidigare påverkan på studenter att skriva om idrottshistoria senare får stora konsekvenser för ämnet när han pensionerats och att knappt ingen student under Wijks ledning i Stockholm är intresserad av att doktorera eller ens ha ambitionen eller tanken att nå dit i sina historiska studier utan de har intresse för andra discipliner.¹⁵⁹

Lindroth själv fortsätter dock att skriva ett större antal artiklar i ämnet och är fortfarande aktiv vid olika idrottshistoriska seminarier där han till viss del kommer med synpunkter gällande andra doktoranders avhandlingar vilket oftast uppskattades av doktoranderna.¹⁶⁰ Han är framför allt engagerad i Centrum för svensk idrottsforskning där han bl.a. skriver hur idrottshistoria som ämne utvecklats under tid och hur det påverkat ämnets utveckling och möjligheter.¹⁶¹

Wijk försöker efter Lindroths pension axla manteln och ta över rollen som ansvarig för idrottshistoriska professuren vid Stockholms universitet. Wijk leder under senare delen av 1990-talet och början av 2000-talet ett antal kurser i idrottshistoria på grund och avancerad nivå där jag också själv deltar: Wijk försöker att under 2010-talet vända den starkt nedåtgående trenden genom att ha grundkurser i ämnet men antalet studenter som söker är påfallande lågt vilket innebär att kurserna ställs in och nuförtiden hålls inga kurser vid institutionen. Flera av de som doktorerat i ämnet under Lindroths tid söker sig till andra universitet och högskolor för att fullgöra sina studier och flera lägger dessutom fram sina avhandlingar.¹⁶²

Under 2010-talet syns en klar attitydsförändring i ämnet då Stockholm förlorat sin betydande roll. Det verkar som om Stockholm inte alls intresserar sig för ämnet överhuvudtaget trots att man fortfarande har en professur. Under de senaste åren skrivs flera avhandlingar vid flera olika universitet och högskolor (Malmö, Lund, Växjö och Örebro) där Malmö får en betydande roll för framför allt idrottsvetenskapen med bl.a. idrottshistoria som en bakgrund.

¹⁵⁸<http://www.historia.su.se/forskning/forskningsomr%C3%A5den/idrottshistoria/johnny-wijk-1.27697>

¹⁵⁹ Intervju med Leif Yttergren nov 2015.

¹⁶⁰ Intervju med Torbjörn Andersson dec 2015.

¹⁶¹ Lindroth, 2010 s 26-29.

¹⁶² Intervju och mejlkontakt med Bill Sund Professor emeritus, dec 2015.

Under de senaste åren har tre doktorsavhandlingar lagts fram vid Malmö vilket inte gjorts tidigare. Sedan ett antal år tillbaka ges två kurser på grundnivå i ämnet, Fotbollens historia och Fotbollen, kultur och samhälle (har gått båda kurserna). Antalet sökande till dessa kurser är mycket högt och inom vissa kvotgrupper är det många som står på reservplats.

Vid institutionen bedrivs gediget ett forskningsarbete i ämnet och förra året utkom en avhandling om *Idrottens Akademisering* (Wirén Åkesson). Idrottshistoria som ämne har därmed etablerat sig som ämne i alla fall vid Malmö högskola. En stor anledning torde vara att idrottsvetenskap fått en fast plattform att stå på vilket sannolikt bidragit till att idrottshistoria fått sin acceptans.

Malmö högskola kan därför anses vara den högskola som är ledande gällande idrottshistorisk forskning även om tendensen är att idrottshistoria håller på att försvinna och mer integreras inom den idrottsvetenskapliga faktorn. Detta innebär att man kan se ett mönster i att idrottshistoria som ämne tenderar att dra sig mot andra ämnen och därmed behöver ta hjälp av andra ämnen och arbeta mer tvärvetenskapligt eller kanske mer mångvetenskapligt för att kunna överleva som ett eget ämne.

Lindroths del i idrottshistorians utveckling som en egen disciplin får här således understrykas. Utan hans stora engagemang under framför allt under 1990-talet och inrättandet av professuren är det högst sannolikt att ämnet inte utvecklats till en egen disciplin men även att intresset för ämnet skulle bli stort och spridas till andra högskolor och universitet. Högst sannolikt hade ämnet inte funnits som en del av ämnen inom andra historiska discipliner om antalet doktorander ökat under 1990- och 2000-talet.

Doktorandernas intresse för ämnet ledde till att fler och fler kom att intressera sig för ämnet vilket till gjorde att Malmö högskola naturligt kom att bli den högskola som man nu kan beteckna som ledande inom idrottshistorisk forskning även om den numera till stor del integreras inom ämnet idrottsvetenskap. Därmed ser förutsättningarna goda ut eftersom ämnet har fått en bas att stå på samt att man har nära tillgång till nätverket Idrottsforum.org som har sitt fäste i staden och bedriver forskning i ämnet och därmed är ajour med utvecklingen både nationellt som internationellt.

Under de olika årtiondena och under tidsperioden kan man skönja ett antal förändringar i avhandlingarnas innehåll. Under 1970- och 1980-talet handlar avhandlingarna till största delen om olika folkrörelsers utveckling antingen lokalt eller nationellt kopplade till idrottsrörelsen eller arbetarrörelsen och deras koppling till politik. Under 1990-talet sker en förändring till att beröra olika idrotters utveckling kring förra sekelskiftet samt nationalsporten fotboll.

Noterbart är att det bara är under en 10-årsperiod som enskilda idrotter tas upp. Relativt omgående sker det under slutet av 1990-talet en övergång till att intressera sig kropp, kön, fostran och bildning vilket också är det som blir ett genomgående tema och det mest centrala för många

avhandlingar under 2000 och 2010-talet. Undantaget är två avhandlingar som handlar om olympiska spel, även två avhandlingar berör kopplingen idrott/politik.¹⁶³

Under 2010-talet sker en förändring till att skriva om speciella föreningar eller idrottshjältar vilket är långt ifrån innehållet i tidigare avhandlingar. Övriga avhandlingar tenderar till att närma sig till det tvärvetenskapliga hållet eftersom de fokuserar bl.a. maskulinitet och feminitet inom idrotten och kopplar in medicinska aspekter som orsaken till resultat. Få avhandlingar berör som tidigare politikens påverkan på idrotten.

Ingen av de 26 avhandlingarna berör landets idrottshistoriska utveckling vilket är anmärkningsvärt. Få av dessa handlar om specifika städer eller landskap eller idrotter vilket gör att kommande forskare har ett stort fält att täcka. Ett fält som skulle kunna ge en bredare bild över ämnet idrottshistoria. Det är därför lätt att tänka sig att flera av de som skrivit avhandlingarna blivit styrda att skriva om en speciell genre eftersom merparten berör teman som idrott/politik och kropp/kön.

Anmärkningsvärt är även att av de 26 avhandlingar som lagts fram bara finns tre kvinnliga författare (1989 (Olofsson), 2004 Lundquist Wanneberg) och 2008 (Tolvhed)). Det går att spekulera i olika orsaker till detta. En torde vara att dessa tre kvinnor till skillnad från männen genomgående valt att fokusera på kroppen, könet och dess betydelse för idrottutövning vilket skulle vara en tänkbar förklaring till varför antalet är så pass lågt eftersom den större massan förordar annan form av idrottshistoria nämligen tävlingsidrotten som då är inriktad på männen. Noterbart är att trots att det skiljer 15 år mellan de första kvinnliga avhandlingarna inte sker någon förändring i valet av tema i idrottshistoria. Detta sker inte förrän i den sista avhandlingen där olympiska spel behandlas.¹⁶⁴

Därmed kan man konstatera att intresset från kvinnliga historiker att skriva om idrottshistoria skulle kunna tolkas som om kvinnor inte i någon större utsträckning är intresserade av ämnet eller får gehör för sina tankar och åsikter i ämnet eller så är deras val av idrottshistoriskt tema något som lockar för få till läsning. Det är dock inte troligt den enda förklaringen. En förklaring skulle kunna vara att acceptansen för att kvinnor skulle skriva om just idrottshistoria blev mer legitimt under Lindroths i alla fall om man ska tro Lindroth själv eftersom pionjärerna kom fram under hans tid.¹⁶⁵

Positivt är dock att antalet kvinnliga idrottshistoriker har fördubblats under 2000-talet och att det finns några doktorander som forskar i ämnet även om de är få till antalet. Tendensen är dock att fler kvinnor väljer att studera idrottshistoria även om det mer drar sig till det idrottsvetenskapliga hållet med fokus på kropp och kön. Ett tydligt exempel på detta är fler

¹⁶³ Idrottens akademisering, 2014 s 223f.

¹⁶⁴ Idrottens akademisering, 2014 s 223.

¹⁶⁵ Torbjörn Andersson, Malmö högskola, dec 2015.

kvinnor väljer att läsa idrottshistoria (Fotbollens historia samt Fotboll, kultur och samhälle) vid Malmö högskola och därefter läser masterkurser med idrottsvetenskaplig inriktning med sikte på att doktorera i idrottshistoria, även om de är få till antalet.¹⁶⁶

¹⁶⁶ Torbjörn Andersson, Malmö högskola, dec 2015.

4 Forskarnas svar på frågorna vid högskolor och universitet

1. Vilka förutsättningar har funnits för etablerandet av idrottsvetenskap som vetenskaplig disciplin i Sverige? Bland vilka aktörer och organisationer har idrottsvetenskapen stött på motstånd respektive fått stöd?

4.1 Analys och slutsatser fråga 1

Det råder till viss del delade meningar om idrottsvetenskapens förutsättningar och möjligheter som ämne. En bidragande orsak är att ämnet anses stort och att det funnits relativt länge i forskarvärlden, en annan är att det ingår i flera ämnen och därför är idrottsvetenskap ett rätt så omfattande begrepp som behöver studeras mer från flera olika håll för att bli tydligare som disciplin.

Idrottsvetenskap är ett ämne som funnits betydligt längre internationellt än i Sverige vilket innebär att man dels inte tagit ämnet riktigt på allvar. Inom disciplinen har generellt 7 ämnen funnits med; medicin, fysiologi, psykologi, sociologi, filosofi, idrottsjuridik och historia. Detta gör att intresset för ämnet varit varierande eftersom en del högskolor och universitet mer talat om idrottshistoria till en början och inte om idrottsvetenskap. Ämnet är så på pass stort och brett att det behövs tvärvetenskapliga ansatser för att ämnet ska uppnå tillräcklig status vilket man inte gjort i tillräcklig utsträckning för att väcka intresse. Vid flera tillfällen har forskningen baserat sig på hälsoaspekten vilket bara är del av disciplinen men detta har troligen påverkat idrottsvetenskapens form i en viss riktning. Därför behöver ämnet ett stöd inom fler grenar inom idrottsforskningen och inte bara från medicin, psykologi och pedagogik för att stabilisera sig och ev finnas kvar som disciplin.

Eftersom ämnet är ungt så är det framför allt vid de yngre högskolorna som ämnet slagit igenom d v s i Malmö, som byggt upp en bas som börjat växa sig relativt stark eftersom fokus ligger i en bestämd riktning. Detta gör att man lättare har kunnat etablera ämnet än på andra orter som t.ex. i Stockholm och GIH där idrottshistoria varit det som man valt att lägga ner mer intresse och forskning på än t.ex. inom idrottsvetenskap.

De flesta som arbetar inom idrottsvetenskapen är docenter i ämnet och inte i t.ex. idrottshistoria vilket innebär att ämnet är mer tilltalande och att man kan se det som om förutsättningarna är goda även om antalet studenter som doktorerar eller som laser på avancerad nivå är påfallande lågt vilket gör att man behöver utveckla den samhällsvetenskapliga och humanistiska forskningen än mer än tidigare.

Ändå går det att skönja en viss framtid för ämnet även om utvecklingen går påfallande långsamt för tillfälligt vilket främst beror på att de ekonomiska förutsättningarna inte är de bästa. CIF är fortfarande än av bidragsgivarna till forskning vilket dock i sammanhanget inte är tillräckligt eftersom det finns ett visst motstånd från bl.a. den medicinska och fysiologiska sidan men rektorer och andra aktörer har under den senaste tiden propagerat för att det behövs en idrottsvetenskaplig forskning även om man genomgående stöter på patrull. Fördelen är dock att det blir fler och fler idrottsvetare inom olika positioner inom idrotten vilket gör att utvecklingen trots allt går i rätt riktning. I vilken riktning är dock svårt att uttala sig om men tendensen är dock svagt uppåt men det kommer troligtvis att dröja något decenium innan man kan se ett så pass gott resultat som leder till att ämnet får tillräcklig uppmärksamhet för att kunna få t.ex. mer forskningsmedel.

2. På vilket sätt anser du att idrottshistoria som disciplin utvecklats sedan den infördes vid högskolor och universitet?

4.2 Analys och slutsatser fråga 2

På denna fråga verkar det som om de flesta av forskarna verkar relativt eniga när de ser hur ämnet utvecklas sedan mitten av 1970-talet fram tills våra dagar. Idrottshistoria verkar vara ett skört ämne som inte riktigt har någon fast punkt att luta sig mot och utvecklingen ser därmed inte så ljus ut om man ska tro på forskarna. Ändå så vilar idrottshistoria på en tradition från forskare vid GIH inom det idrottsvetenskapliga hållet.

I sammanhanget så är det lätt att konstatera att idrottshistoria som forskningsområde är ett typiskt manligt fenomen vilket framgår av antalet avhandlingar. Endast 3 av 26 st har skrivits av kvinnor vilket får betecknas som mycket lågt vilket kan vara en nackdel för synen och utvecklingen av ämnet som sådant.

Professor emeritus Jan Lindroth anses här ha varit den som satt idrottshistoria som disciplin på kartan och hans insatser har således varit värdefulla. Inrättandet av professuren anses ha haft stor betydelse för ämnets etablerande och acceptans framför allt under 1990 och 2000-talet. Idrottshistoria brottas dock med flera problem. Ett av dessa är att det vilar på den grund som Lindroth lade i början av 90-talet med t ex olika idrottshistoriska seminarier som numera är ett minne blott och dessa var viktiga för ämnets upprätthållande status och intresse.

Idrottshistoria som disciplin finns inte i någon större utsträckning kvar utan de flesta idrottshistoriker är en frukt av Lindroths dagar och antalet s.k. idrottshistoriker är få till antalet och tenderar att allt mer dra sig åt det idrottsvetenskapliga fältet där. Även om det är allmänt accepterat som forskningsområde så är antalet forskare för få för att uppnå tillräcklig acceptans inom forskarvärlden.

Tendensen är dock att idrottshistoria går åt det tvärvetenskapliga hållet och som är mer relaterade till samhällets utveckling i sig och syn på idrotten. Den empiriska forskningen som Lindroth bedrev lyser nästan med sin frånvaro vilket kan tolkas som om att forskarna övergivet tanken på att forska om ren idrottshistoria. Denna anses som mer eller mindre utdöd och man behöver lägga mer fokus på teori och dessutom överväga att blicka över vad som sker internationellt.

Jämförande forskning saknas till stor del vilket gör att ämnet i förlängningen blir lite för smalt i förhållande till andra discipliner inom den historiska fakulteten vilket leder till att ämnet behöver arbeta mer tvärvetenskapligt och därmed i någon form av historisk sociologi. Här finns dock möjligheter att luta sig emot den stora arkivforskning som finns men som till relativt stor del är outforskad.

Flera av dem hävdar att ämnet knappt utvecklats något alls sedan 90-talet (Lindroths tid). En anledning och bidragande orsak till detta är inte att intresse saknas utan att rent ekonomiskt är för svårt att t ex få en anställning som ren idrottshistoriker vilke kan vara en orsak till att fler forskare finns inom det idrottsvetenskapliga fältet. Tidigare fanns anslag att få för just idrottshistoria men dessa är nu betydligt färre och riktar sig numera till större forskningsområden som t.ex. idrottsvetenskap.

Fördelen med att idrottshistoria mer och mer håller på att gå över till det idrottsvetenskapliga fältet är att de avhandlingar som lagts fram under 2000-talet blivit mer teoretiskt operationaliserade och därmed håller högre kvalitet än tidigare vilket är positivt för ämnet sig men som dock tyder på att ämnet är för smalt för att kunna upprätthålla tillräcklig status.

3. Vilka fördelar finns med att vara en egen disciplin respektive att samarbeta med andra discipliner?

4.3 Analys och slutsatser fråga 3

Inom denna punkt verkar de flesta av forskarna vara eniga. Idrottshistoria kan inte vara en egen disciplin eller anses vara en del av något annat. Idrottshistoria är ett för litet ämne för att kunna få acceptans bland övriga discipliner Ämnet är diffust och svårt att få grepp om. Flera av forskarna anser att ämnet tappat mark gentemot den status som den hade under 1990-talet.

Förutsättningarna för att vara en egen disciplin är helt enkelt för dåliga och orsakerna är många.

Idrottshistoria som disciplin saknar mycket av vad som krävs för att kunna vara självständig. Ämnet är för smalt och kan således inte konkurrera med andra discipliner inom historieämnet. Detta gör att förutsättningarna från början att bli en egen disciplin är liten. Få väljer att doktorera i ämnet än tidigare vilket gör att intresset för ämnet minskat. En orsak till detta torde vara minskade forskningsbidrag inom den humanistiska fakulteten och att den som vill doktorera

måste presentera en utförlig forskningsplan som till den största delen ska finansieras av doktoranden själv. Vidare är forskarna för utspridda i landet för att kunna samverka på ett tillfredsställande sätt.

Fördelarna med att vara en egen disciplin är dock många. En av dessa är att det är lättare att fördjupa sig inom ditt eget område vilket är positivt för ämnets utveckling att bli mer specialiserad. En annan viktig del är att man har en en historieämnesidentitet vilket stärker ämnet i sig. En annan fördel är att man kan samla all viktig kompetens på ett och samma ställe.

För att idrottshistoria ska kunna överleva som ämne så är det nödvändigt att man samarbetar med andra närliggande ämnen. Genom att arbeta tvärvetenskapligt/mångvetenskapligt ökar förutsättningarna för ämnets bevarande.

En fördel är att man kan greppa hela komplexet sport genom att arbeta på ett tvärvetenskapligt sätt och därmed skapa ny och viktig kunskap. Detta är som bekant syftet med vetenskap. Möjligheterna ökar om man arbetar tvärvetenskapligt eftersom många nischer passar in i ämnet vilket bidrar till att i förlängningen stärka ämnets karaktär. Genom att samarbeta tvärvetenskapligt öka möjligheterna till ett samspel mellan olika ämnen att diskutera olika metoder, teorier och olika perspektiv på idrott vilket är positivt för ämnet. En annan fördel är också att man blir en bättre historiker och får ett mer vidgat perspektiv som forskare.

Att döma av de olika forskarnas svar är det således rätt tydligt att de förordar ett integrerat samarbete med andra ämnen för att idrottshistoria i framtiden ska kunna mäta sig med andra ämnen samt att ämnet som sådant är vagt i flera avseenden och därmed behöver hjälp från andra instanser även om det finns enstaka ljusglimtar som t.ex. genom kurser och avhandlingar m m som ges Malmö högskola.

Detta är dock inte på något sätt tillräckligt för ett så pass litet ämne som idrottshistoria ska kunna konkurrera med andra ämnen så det är mer eller mindre oundvikligt att man behöver arbeta tvärvetenskapligt för att kunna främst överleva som ämne men utvecklas eftersom flera områden faller inom raden för idrottshistoria inom samhället i sig. Att arbeta tvärvetenskapligt/mångvetenskapligt ligger även i tiden så det faller sig naturligt att idrottshistoria faller inom ramen för detta.

En annan fördel är att det är lättare att få en anställning om man inte håller sig till en speciell nisch eftersom ämnet blir för smalt. Sverige har dessutom inte samma tradition som andra länder internationellt sett vilket gör att det kommer att ta tid innan ämnet uppnår en viss status. Detta gör att avhandlingarna också skiftar i kvalitet även om de blivit bättre under tidens gång.

4. Hur har de idrottshistoriska nätverken (t.ex. Idrottsforum.org, Sveriges idrottshistoriska förening) påverkat disciplinen?

4.4 Analys och slutsatser fråga 4

I denna sistnämnda fråga verkar forskarna inte helt eniga om i vilken utsträckning eller i vilken riktning som de idrottshistoriska nätverken påverkat disciplinen. En del forskare ser Idrottsforum.org som en tvärvetenskaplig organisation eller möjligtvis mångvetenskaplig eller det som Torbjörn Andersson kallar för tvärdisciplinär vetenskap, vilket kan tolkas som om den inte fullt ut fyller sin funktion som en idrottshistorisk organisation.

Det är dock tydligt att forskarna ser Idrottsforum.org och SVIF som två organisationer som har två olika uppdrag. Idrottsforum.org är en organisation som vänder sig till akademiker där den vetenskap och forskning mer tydligt genomsyrar föreningen än vad SVIF gör som mer ses som ett populärvetenskapligt alternativ.

De flesta forskarna är dock eniga att både Idrottsforum.org och SVIF på flera punkter fyller viktiga funktioner för att idrottshistoria som disciplin ska kunna fortleva som ett enskilt ämne även om några har svårt att se organisationernas påverkan som en viktig del för disciplinens utveckling. Idrottsforum anses dock som den viktigaste av dem två eftersom den har en levande hemsida, artiklar, forskarlista och ett eget förlag som samarbetar med Malmö högskola.

Några anser att de är och har varit viktiga och drivit på utvecklingen i positiv riktning: Idrottsforum för sin hemsida, sina artiklar och sitt förlag Malmö Studies in Sport Sciences (i samverkan med Malmö högskola) samt info om konferenser etc. SVIF genom sin årsbok, där större artiklar kunnat publiceras och föredragsverksamheten (som skulle kunna utvecklas mer) samt på senare år då det årliga priset som delas ut.

Majoriteten av forskarna anser dock att Idrottsforum.org är avgörande för ämnets fortlevnad och existens med tanke på att ämnet är smalt. Möjligheten att få böcker recenserade anses vara en viktig del. En annan är att forskare kan mötas och ta del av andras synpunkter och bygga broar mellan varandra vilket ger en mångvetenskaplig bredd. En bredd som är viktig på många plan inte minst för att bygga nätverk nationellt som internationellt. Här är alltså Idrottsforum ett viktigt organ ledd av Kjell Eriksson, som dessutom försöker att bygga broar även internationellt samt nationellt för de som är allmänt intresserade och därmed är som spindeln i nätet för ämnets spridning på forskarbasis.

5 Analys och slutsatser

5.1 Sammanfattande analys kring idrottshistoria som ämne vid högskolor och universitet

Hur har då utvecklingen sett ut för idrottshistoria som disciplin från mitten av 1970-talet fram till våra dagar och vilka förutsättningar finns för disciplinen vid högskolor och universitet?

Jag har som bekant utgått från Krishnans teori gällande varför en disciplin kan vara just vad den är dvs paradigmet, former för uppmuntran av en disciplin och överförandet av den samt dess utvecklingstendenser.

Att döma av de olika forskarnas svar samt mina egna tankar så kan man dra följande slutsatser. Det råder enligt min mening ingen större tvekan att misstro Krishnans teori i detta fall. De olika forskarna är till större delen överens och samstämmiga när det gäller hur idrottshistoria kan äntra rollen att vara en egen disciplin inom det historiska fältet. Få tror på att idrottshistoria skulle kunna vara en egen disciplin. Detta trots att disciplinen från början hade goda förutsättningar att bygga upp ett eget ämne under framför allt andra hälften av 1990-talet.

Av flera skäl krävs det mycket för att disciplinen på sikt ska kunna vara en självständig utan den behöver hitta nya vägar för sikt kunna överleva som en disciplin inom det historiska fältet. Precis som Krishnan säger så behöver svaga discipliner hitta lösningar för att kunna fortsätta sin verksamhet på en anständig nivå. I detta fall blir det för många lösningar för att idrottshistoria ska kunna vara självständig utan påverkan från andra discipliner.

Idrottshistoria som disciplin behöver samarbeta med andra discipliner för att kunna stärka sin roll på marknaden. Detta görs redan i viss utsträckning om man ska tolka de olika forskarnas svar och detta går också i linje med vad Krishnan själv anser, nämligen att vissa discipliner behöver samarbeta med varandra. Inte bara Krishnan anser detta utan de olika forskarnas svar antyder även detta relativt klart. Under det senaste decenniet har idrottshistoria mer och mer närmat sig disciplinen Idrottsvetenskap vilket gör att flera områden (inte bara historia) integrerats i ämnet där idrottshistoria är ett av dem.

Vidare så är det nuförtiden få som skriver rena avhandlingar i ämnet idrottshistoria utan man väljer att mer fokusera på hälsa, fysik och kropp vilket gör att sättet att skriva om idrottshistoria har förändrats vilket beror på att fokus i ämnet har förflyttats från Stockholm (där idrottshistoria som disciplin hade en fast förankring under drygt ett decenium) till Malmö där sättet att beskriva ämnet till viss del förändrades under 2010-talet vilket också gör att en disciplin påverkats av yttre omständigheter.

Det är tydligt att antalet avhandlingar haft betydelse för ämnets fortlevnad. Under 1970-1990 – talet så hade disciplinen svårt att etablera sig vilket 9 avhandlingar antyder. Även om antalet stiger betydligt under 00-talet vilket till stor del i grunden beror på Jan Lindroths etablering av disciplinen vid Stockholms universitet och som också leder till att avhandlingarnas mängd ger ett intryck om att det nu fått en fast plattform, så är det under för kort tid (2000-2009 då 10 avhandlingar utkommer). Den då uppåtgående disciplinen får inte ett tillräckligt fäste för att kunna bevara det utan avhandlingarnas karaktär tenderar till att närma sig idrottsvetenskap vilket innebär att idrottshistoria som disciplin tappar sin status och detta leder till att ämnet får svårt att hävda sig i konkurrensen med t ex idrottsvetenskap. Avhandlingarna tenderar även under det senaste decenniet att bli mer inriktade på vissa händelser, arrangemang, personer ur olika perspektiv än att mer djupgående studera ren idrottshistoria med olika idrotters utveckling eller landets idrottshistoriska utveckling i stort som smått. Detta innebär att forskningen i ämnet blivit mer snäv och begränsad vilket inte gynnar ämnets fortlevnad.

Genom att vidga sina vyer och sitt fält så sätter man som Krishnan säger in studien i ett större perspektiv vilket är tydligt med det som skett i Malmö där man valt att integrera idrottshistoria i idrottsvetenskapen och därmed ökar spännvidden och får en större dimension än tidigare och man får därför ett tydligare budskap som på sikt stärker ämnets validitet.

En annan viktig orsak till att disciplinen är bräcklig är att forskare som finns i en disciplin i dess närhet väljer att gå över till den andra disciplinen vilket är fallet i detta fall då flera idrottshistoriska forskare valt att dels lämna andra universitet (Stockholm) och bryta upp från sitt ämne och ansluta sig till ett annat universitet och närma sig idrottsvetenskapen som disciplin vilket får till följd att idrottshistoria mister ett antal forskare i ämnet. Att bygga upp en disciplin som bas av mindre karaktär som idrottshistoria tar tid och det Lindroth en gång byggde upp i Stockholm med nära koppling och samarbete med GIH, Idrottshistoriska föreningen och införandet av Idrottsmuséet på Djurgården var en stor apparat som krävde relativt många kontakter och goda ekonomiska medel.

Precis som Krishnan nämner så spelar de ekonomiska faktorerna stor roll i sammanhanget. Under Lindroths tid var ämnet på uppgång på flera sätt. Först och främst fanns det en professur som bidrog till att ämnet fick en stark profession som skapade ett intresse. Detta ledde till att det var betydligt lättare att erhålla forskningsmedel från inte bara en instans utan från flera olika finansörer samt att medlen på den tiden till större delen var statliga vilket inte nu är fallet.

Detta får till följd att allt färre studenter väljer att söka idrottshistoriska kurser som i någon större utsträckning inte ens finns att söka vilket gör att få idrottshistoriska avhandlingar produceras och därmed minskar också intresset för att få forskningsmedel från olika instanser och ämnet får därmed låg status. Denna låga status är något som på sikt kommer att göra ämnet mer eller mindre ointressant eller att det tenderar att bli ett ämne som bara folk läser som en hobbykurs där studierna av den inte nämnvärt leder någonstans än till just ett allmänt intresse.

Det enda som talar för att idrottshistoria ska finnas kvar som någon form av disciplin är att det finns ett organ i form av Idrottsforum.org där det finns en slags organisation och mötesplats för idrottshistoriker med omnejd. Styrkan i detta är även att den har ett gott samarbete med Malmö högskola vilket stärker aktierna. Detta innebär som Krishnan säger att man inom en sådan organisation fokuserar på kärnan och styrkorna i disciplinen och inte i någon större utsträckning låter sig påverkas av närliggande discipliner, vilket får till följd att detta organ mer eller mindre är den sista linan som håller upp ämnet för vad det egentligen är och därmed försöker bibehålla det som det en gång var, nämligen renodlad idrottshistoria.

Tydligt är dock att idrottshistoria som disciplin i dagsläget inte kan överleva utan hjälp från andra instanser. Ämnet är alldeles för tunt, smalt, bräckligt och saknar ekonomiska medel. Detta får till följd att det är sannolikt att ämnet kommer att försvinna om inte som ämne så i alla fall som disciplin vilket på sikt kan få konsekvenser för andra mindre ämnen inom historia som t.ex. kvinnohistoria och teknikhistoria. Det är även troligt att ämnet på sikt inte kommer att upprepa den status som den en gång hade under sin glansperiod under början av 2000-talet. Även om man kan skönja ett visst hopp eftersom antalet avhandlingar under de senaste åren ökat i antal. Även om det troligen inte är tillräckligt för att trenden inom kort ska vända. I alla fall inte med idrottshistoria som en renodlad disciplin.

Positivt är dock att det fortfarande finns ett stort intresse att läsa idrottshistoria på grundnivå som i Malmö och Växjö. Det ger ämnet ytterligare en viss förhoppning. I förlängningen räcker dock inte detta eftersom det inte finns någon utbildning på avancerad nivå som kan locka till högre studier och därmed leda till ett vidare perspektiv på ämnet.

I förlängningen är förstås detta ohållbart för en disciplin som inte har en utbildningsstege av rang eftersom det bara leder till att ett fåtal intresserar sig för ämnet och att det därmed finns en potentiell risk till att det redan som nu till viss del redan är fallet integreras i idrottsvetenskapen eller självdör. Detta har en del andra discipliner tidigare gjort eller så har de gått samman med en eller flera andra discipliner för att kunna behålla lite av det som man en gång hade för att om möjligt existera som ett eget ämne.

Idrottshistoria kan sannolikt inte räkna med att kunna vara en egen självständig disciplin utan behöver integreras med andra närliggande discipliner för att överleva som en del inom historieämnet. Framtiden får utvisa i vilken form men tendensen är att disciplinen alltmer håller på att försvinna även om nya frön ger viss förhoppning om att disciplinen ska fortleva i någon form.

6 Källor och litteratur

6.1 Källor

6.2 Muntliga källor

Andersson, Torbjörn: Malmö högskola

Ericsson, Christer: Professor emeritus, Örebro universitet

Hedenborg, Susanna: Malmö högskola

Hjelm, Johnny: Umeå universitet

Horgby, Björn: Örebro universitet

Lindroth, Jan: Professor emeritus, Stockholms universitet

Norberg, Johan: Malmö högskola

Stark, Tobias: Linnéuniversitetet

Sund, Bill: Professor, emeritus, Stockholms universitet

Tolvhed, Helena: Stockholms universitet

Yttergren, Leif: GIH

6.3 Skriftliga källor

Eliasson, Inger, 2014, Utredning om förutsättningarna för idrottsvetenskap som huvudområde vid Umeå universitet, Umeå

Historisk Tidskrift för Finland 1, 1998 årg 83

Idrottsforum.org

Lindroth, Jan: Svensk idrottsforskning nr 1 2010

Riksidrottsmuséets hemsida, www.riksidrottsmuseet.se

Svenska idrottshistoriska föreningens årsskrift 1981-

Wijk, Johnny:

<http://www.historia.su.se/forskning/forskningsomr%C3%A5den/idrottshistoria/johnny-wijk-1.27697>, 2010

6.4 Litteratur

Alsarve, Daniel, 2014 I städig strävan efter framgång? föreningsdemokratins innehåll och villkor i Öresbro sportklubb 1908-1989, Örebro

Andersson, Torbjörn, 2002 Kung Fotboll, den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800-talets slut till 1950, Eslöv

Andreasson, Jesper, 2007 Idrottens kön, genus kropp och sexualitet i lagidrottens vardag, Lund

Artéus, Gunnar & Åmark, Klas, 2013 Historieskrivningen i Sverige, Budapest

Dellgran/Höjer, 2000 Kunskapsbildning, akademisering och professionalisering i socialt arbete, Göteborg

Fundberg, Jesper, 2003 Kom igen gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter, Bjärnum

Gilje/Grimen, 1993, Samhällsvetenskapernas förutsättningar, Göteborg

Haslum, Rolf, 2006 Idrott, borgerlig folkfostran och frihet, Torsten Tegnér som opinionsbildare 1930-1960, Västra Frölunda

Hellspång, Mats, 1982 Boxningssporten i Sverige, en studie i idrottens kulturmiljö, Uddevalla

Hellström, John, 2014 Den svenska sporthjälten, kontinuitet och förändring i mediaberättelsen om den svenska sporthjälten från 1920-talet till idag, Malmö

Holmäng, Per Olof, 1988 Idrott och utrikespolitik, den svenska idrottsrörelsens internationella förbindelser 1919-1945, Kungälv

Janzon, Bode, 1978 Manchettyrken, idrott och hälsa, studier kring idrottsrörelsen i Sverige särskilt Göteborg, intill 1900, Göteborg

Krishnan, Armin, 2009 What are Academic Disciplines?, Southampton

Larsson, Håkan, 2001 Iscensättningen av kön i idrott, en nutidshistoria om idrottsmannen och idrottskvinnan, Göteborg

Lindroth, Jan, 1974 Idrottens väg till folkrörelse, studier i svensk idrottsrörelse till 1915, Uppsala

- Ljunggren, Jeens, 1999 Kroppens bildning, liggymnastikens manlighetsprojekt 1790-1914, Eslöv
- Massengale, John & Swansen Richard, 1997 The history of Exercise and Sport Science, Champaign
- Nilsson, Per, 1993 Fotbollen och moralen, en studie av fyra allsvenska fotbollföreningar, Stockholm
- Norberg, Johan, 2004 Idrottens väg till folkhemmet, studier i statlig idrottspolitik 1913-1970, Mölndal
- Olofsson, Eva, 1989 Har kvinnorna en sportlig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet. Kungälv
- Pålbrant, Rolf, 1977 Arbetarrörelsen och idrotten 1919-1939, Uppsala
- Sjöblom, Paul, 2006 Den institutionaliserade tävlingsidrotten, kommuner, idrott och politik I Sverige under 1900-talet, Stockholm
- Stark, Tobias, 2010 Folkhemmet på is, ishockey, modernisering och nationell identitet 1920-1972, Malmö
- Widholm, Christian, 2008 Iscensättandet av solskensolympiaden, dagspressens konstruktion av föreställda gemenskaper vid Stockholmsolympiaden 1912, Umeå
- Wikberg, Karin, 2005 Amatör eller professionist, Studier rörande amatörfrågan i svensk tävlingsidrott 1903-1967, Stockholm
- Wirén Åkesson, Joakim, 2014 Idrottens akademisering, idrottsvetenskaplig kunskap inom forskning, utbildning och på arbetsmarknaden, Malmö
- Yttergren, Leif, 1996 Täflan är lifvet, idrottens organisering och sportifiering 1860-1898, Borås

6.5 Förkortningar

AIF: Arbetarnas idrottsförbund

CF: Sveriges centralförbund för idrottens främjande

GCI: Gymnastiska centralinstitutet

GIH: Gymnastik och idrottshögskolan

RF: Riksidrottsförbundet

SVIF: Svenska idrottshistoriska föreningen

7. Appendix

1. Vilka förutsättningar har funnits för etablerandet av idrottsvetenskap som vetenskaplig disciplin i Sverige? Bland vilka aktörer och organisationer har idrottsvetenskapen stött på motstånd respektive fått stöd?

Bill Sund: Stockholms universitet, Professor emeritus

Idrottsvetenskap är ett stort och omfattande begrepp. Förutsättningarna har varit klart goda. I Sverige har den vetenskapliga kompetensen länge varit förankrad, men problemet har varit att idrott/sport i sig kan studeras på flera olika sätt, så egentligen krävs tvärvetenskapliga ansatser och organisationer för att etablera och driva idrottsvetenskap. Det behövs kombinationer av samhällsvetenskap och humaniora samt faktiskt också medicin. Idrottsrörelsen har inte helt och hållet anammat idrottsvetenskap eftersom den anser sig ha kompetensen som behövs förutom när det gäller medicin och psykologi. Men det behövs mycket mer akademisk kompetens inom idrottsrörelsen, t ex. när det gäller utbildning av tränare och ledare samt att hantera ekonomiska och juridiska frågor. Sports management är ett försök men har inte slagit igenom i Sverige som exempelvis i USA. Inte heller har universiteten och högskolorna alltid helhjärtat stöttat idrottsvetenskapen. Särskilt på universiteten finns en tradition som inte ser sport på allvar.

Torbjörn Andersson: Malmö högskola

Min uppfattning är att idrottsvetenskapen varit lättare att bygga upp på nya universitet/högskolor, d.v.s. i Malmö och inte i Lund. Nästan hela personalen på idrottsvetenskapen i Malmö kommer ursprungligen från Lunds universitet vilket gör det lättare att bygga vidare på något som påbörjats i en viss riktning.

Susanna Hedenborg: Malmö högskola

Jag har inte riktigt varit med i denna utveckling (men Joakim Åkesson har undersökt just detta - så du kan säkert få svar genom hans handledning), men jag tänker att för att förstå utvecklingen måste man också anlägga ett internationellt perspektiv. Det finns och har funnits idrottsvetenskap på många andra ställen innan det blev en disciplin i Sverige (och utvecklingen här kommer ju egentligen från den nationella sidan).

Johan Norberg: Malmö högskola

I sådana fall är mitt snabba svar att idrottshistoria som disciplin hade en stark ställning under 1990-talet (framförallt vid Stockholms universitet och under Lindroths ledning) men att ämnet förlorat sin ställning i takt med att idrottsvetenskap etablerats som självständig disciplin. Detsamma gäller idrottspedagogiken som också var starkare innan utbildningsvetenskap och idrottsvetenskap etablerades. Jag är ett av flera exempel på forskare som visserligen är historiker i grunden men som jobbar med idrottsfrågor i ett bredare fält. Det är också talande att jag är docent i idrottsvetenskap och inte i historia.

Det görs en del försök att knyta samman idrottshistoriker vid olika lärosäten (vi ska bli ha en konferens i Örebro i oktober) men antalet doktorander är för närvarande mycket lågt.

Så kort sagt: den samhällsvetenskapliga och humanistiska idrottsforskningen växer - men idrottshistoria har det tufft.

Björn Horgby: Örebro universitet

Professuren i idrottshistoria vid Stockholms universitet betydde mycket när den infördes i början av 1990-talet. Då fanns det i princip ingen idrottsvetenskap. Den kom att i hög grad påverka både idrottshistoria som ett eget ämne men även det som senare kom att bli "idrottsvetenskap". Historiska institutionen vid Stockholms universitet var kritisk till att en professur infördes bl a eftersom Riksidrottsförbundet stod för huvuddelen av kostnaden. Idrottsvetenskapen har i princip bara fått fäste i Malmö. Det är egentligen bara GIH och Stockholm som ställt sig kritiska till ämnet idrottsvetenskap vilket kan bero på att dessa kan sägas vara de som i grunden införde idrottshistoria. Generellt kan sägas att idrottsvetenskap som ämne inte har en tillräcklig "marknad" utan behöver stöd inom flera grenar inom idrottsforskningen för att kunna överleva och stabilisera ämnet som sådant i en redan ansträngd disciplin.

Leif Yttergren GIH

I grund och botten beror detta på en stark idrottskultur och idrottsrörelse som fick ett stort genomslag under början av 1950-talet då idrotten utvecklades fysiologiskt men även blev kulturellt accepterad. På GIH i Stockholm fanns ett antal forskare vid namn P-O Åstrand, Dan Saltin och Björn Ekblom som redan då bedrev idrottsvetenskaplig forskning.

Under 1990-talet inrättades en professur i idrottshistoria vilket i och för sig var positivt även för idrottsvetenskapen. Ett starkt motstånd kom bl a från forskaren Rolf Torstendahl som var mycket kritisk mot att man avsatte medel för en professur i ämnet och inte i idrottsvetenskap.

Eftersom dessa medel var riktade bara till en professur och inte till en institution och dess forskning. Flera artiklar skrevs om detta i Idrottshistoriska föreningens årsskrift och kom att påverka även idrottsvetenskapen i viss mån.

Jan Lindroth får klart anses som den viktigaste personen både när det gäller idrottsvetenskap och idrottshistoria. Hans empiriska forskning är häpnadsväckande och är som ett testamente inom kopplingen mellan idrottshistoria-samhälle och har haft stor betydelse även för ämnet idrottsvetenskap.

Vidare fanns en viss fanns för till en 4-5 år sedan finansiering för ämnet samt att det skrevs några doktorsavhandlingar (bl a John Hellström). Det finns inte någon generell satsning på just doktorander för tillfället eftersom de ekonomiska förutsättningarna inte finns längre.

Jonny Hjelm: Umeå universitet

Idrottsvetenskap, avses huvudområde på grundutbildningsnivå, avancerad eller forskarutbildningsnivå? Jag gissar förstnämnda, och då kan jag inte svara så bra. Förslag; titta i Joakim Åkessons avhandling som kom i våras.

Christer Ericsson: Professor emeritus Örebro universitet

Till din första fråga: Internationellt har idrottsvetenskap/sport science betraktats som ett självständigt och väl etablerat akademiskt ämne under en längre tid. I Sverige dröjde etableringen av idrottsvetenskap till väsentligt senare än till exempel USA, England eller Tyskland. Även Norge var tidigt framme. Inom det idrottsvetenskapliga paraplyet har främst sju ämnesdiscipliner ingått: Idrottspedagogik, -medicin, -fysiologi, -psykologi, -sociologi, -filosofi och historia. Därefter har även Idrottsjuridik (Malmö) tillkommit. Idrottsvetenskap har sitt ursprung vid lärosäten som (Örebro och GIH) i idrottslärarytbildning och områden som hälsopromotion.

Forskningen om idrott har främst tagit sin utgångspunkt i discipliner som medicin, pedagogik och psykologi. Ämnesområden som fortfarande dominerar när det gäller forskningsanslag till idrottsforskningen. Själv kom jag till ämnet idrottsvetenskap först på senare tid då jag blev rekryterad till professor i Idrottsvetenskap vid Örebro universitet. Vid universitetet var då de två utbildningslinjerna i idrott samh/hum respektive fys/medicin inte ett sammanslaget forskarutbildningsämne. En sammanslagning mötte motstånd framförallt från medicinare som inte såg någon som helst anledning att bygga en stark idrottsvetenskaplig disciplin. Efter en längre tids arbete blev dock alltför aktörer, inklusive rektor, övertygade om att det behövdes ett starkt idrottsvetenskapligt forskningsämne. Utan att känna till turerna i detalj så på universitets och högskolenivå så har motståndet oftast varit från de medicinska fakulteterna och för samhällsvetare och humanister mer värderat nyttan av ett sammanhållet ämne. Utanför

universitetsvärldens område har väl de största stödet kommit från idrottsrörelsen, men även här har vurmandet för den medicinska och fysiologiska forskningen dominerat klart. Vilket inte minst syns genom en historisk analys av CIF och deras forskningsanslag till olika ämnesområden.

När den idrottshistoriska professuren tillsattes vid Stockholms universitet så föregicks den av en het debatt fylld av motsättningar inom ämnet. Jag var själv ganska nyantagen doktorand vid tillfället, men blev väl medveten om det motstånd som dåvarande professorerna mobiliserade. Även uppsalahistoriker uttryckte sitt missnöje med att en idrottshistorisk professur skulle tillsättas. Argumenten mot var av olika karaktär. Det mer principiella argumentet mot var att inte universitetet och ämnet själva fick styra över vilka behov man hade. Sedan fanns det också en spridd uppfattning om att området inte var fint nog, det behövde inte beforskas och tillföra medel för en professur i idrottshistoria var upprörande och närmast fånigt. Jag var själv och lyssnade på kandidaternas provföreläsningar och visst, det var inte speciellt hög vetenskaplig nivå då, fransett Lindroth. Idrottsvetenskapen var då inte något som man talade om som ämne även om det fanns på GIH under 1950-talet. Det fanns dock förutsättningar för att bedriva idrottsvetenskap vid sidan av idrottshistoria men då framför allt inom medicin och fysiologi med ett koncept för hälsa.

Tobias Stark: Linnéuniversitetet

Detta är en mycket svår fråga att svara på, eftersom allt hänger på vilka avgränsningar man använder sig av och vad man menar med stöd och hinder etc. I korthet skulle jag säga att både stöd funnits och fortfarande finns både inom stora delar av universitetsvärlden som idrottsrörelsen, precis som det hela tiden/än funnits/finns hinder inom universitetsvärlden och idrottsrörelsen. Möjligen går allt lättare idag, men visst går det att märka att företrädare för andra mer klassiska discipliner ser ner på ämnet och möjligheten att få pengar för idrottsforskning hos större vetenskapliga forskningsstiftelser mm är begränsad. Inom idrotten är man å sin sida alltså bitvis skeptisk till idrottsforskning, eftersom man till syvende och sist tycker sig ha tolkningsföreträde för sin verksamhet. Det syns inte minst i samband med frågor rörande relative age effect och liknande. I och med att det blir allt fler utbildade idrottsvetare på olika positioner inom idrotten går dock utvecklingen framåt, om än med myrsteg.

2. På vilket sätt anser du att idrottshistoria som disciplin utvecklats sedan den infördes vid högskolor och universitet?

Bill Sund: Stockholms universitet, Professor emeritus

Delämnet idrottshistoria har inte utvecklats särskilt mycket. Ännu ser det i princip ut som på 1990-talet och framöver när Jan Lindroth med min hjälp ledde det idrottshistoriska seminariet i Stockholm. Den utveckling som skett är åt det tvärvetenskapliga hållet och att man börjar studera speciella klubbar (Daniel Alsarve) och ledarskap, spelsystem och arbetsmarknad i ett internationellt perspektiv (Bill Sund). Men det behöver komma igång mer forskning om dessa aspekter samt om damsport (Helena Tolvhed) och huliganism etc. (Torbjörn Andersson). Dessutom behöver de teoretiska och internationella/globala ansatserna fördjupas. Jämförande studier måste också göras mycket mer.

Torbjörn Andersson: Malmö högskola

Vi har en kurs i idrottshistoria (7,5 hp) i det idrottsvetenskapliga programmet samt en distanskurs i Fotbollens Historia (7,5 hp). Trots att dessa finns är det inte givet att de ska finnas, eftersom idrottsvetenskapens profil är tvärvetenskaplig. Detta innebär att man egentligen prioriterar en sorts blandning, d.v.s. en historia som tenderar att vara en historisk sociologi. Annars byggdes ju den professionella idrottshistorien upp av Jan Lindroth vid Stockholms universitet. Mitt intryck är att den numera främst lever kvar på fyra håll och uppbyggen av människor som ofta kan kopplas till Jans insatser under 90-talet: Stockholms universitet, GIH, Örebro universitet samt Malmö högskola. På dessa ställen finns typ 3-4 idrottshistoriker (som möjligen ibland kallar sig idrottsvetare). I nuläget skulle jag säga att ämnet inte utvecklas utan fortlever på en hyfsad nivå, ibland inom idrottsvetenskapen. Den trend man i övrigt kan märka är att genus blivit rätt starkt inom idrottshistorien och att teoriintresset blivit något större. Sedan Jan Lindroths dagar vilar det dock på en stark empirisk grund med en gedigen arkivforskning i centrum.

Helena Tolvhed: Stockholms universitet

Jag och Paul Sjöblom har som redaktörer för Idrott historia och samhälle försökt att genom införande av peer-review ge möjlighet att publicera sig på ett sätt som följer med de ökande kraven på vetenskaplighet i publiceringsformen. I övrigt är det Jan Lindroth och Jens Ljunggren som bäst kan besvara denna fråga.

Susanna Hedenborg: Malmö högskola

Inte heller här har jag varit med - men en utveckling är att den gått från att handla om folkrörelse och fotboll till att omfatta kvinnor och genus samt många fler idrotter; etnicitet och nationalism.

Björn Horgby: Örebro universitet

Lindroths empiriska forskning vid Stockholms universitet fyllde tomma hål vilket var avgörande för ämnets etablering. Hans avhandling *Idrottens väg till folkrörelse* kom att bli startskottet för den idrottshistoriska forskningen i Sverige även om embryot föddes genom hans 3-betygsuppsats vid Uppsala universitet i början av 1960-talet. Lindroths lärjunge Yttergren och hans avhandling *Täflan är Lifvet* (1996) kom att få betydelse för den framtida empiriska forskningen framför allt i Stockholm på GIH och Stockholms universitet. Johan Norberg och Paul Sjöblom följde efter i samma fotspår under 2000-talet. Jens Ljunggren även han vid Stockholms universitet bröt den empiriska trenden och skrev mer teoretisk idrottshistoria.

Dessa idrottshistoriker gjorde att flera högskolor intresserade sig för ämnet och Malmö högskola med Torbjörn Andersson skrev empirisk idrottshistoria om bl a fotbollen och dess utveckling. Även Helena Tolvhed, Susanna Hedenborg och Johnny Hjelm intresserade sig för ämnet varav den förstnämnda skrev en avhandling under 2000-talet.

I sammanhanget så är det värt att påpeka att idrottshistoria till större delen måste ses som ett manligt fält. Få kvinnor har disputerat i ämnet vilket är intressant (3/26 avhandlingar). Troligen kan detta hänga ihop med att de gamla manliga idealen fortfarande styr men under 2000-talet har det skett en viss förändring även om den är liten.

Leif Yttergren: GIH

I grund och botten beror detta på en stark idrottskultur och idrottsrörelse som fick ett stort genomslag under början av 50-talet då idrotten utvecklades fysiologiskt men även blev kulturellt accepterad. På GIH i Stockholm fanns ett antal forskare vid namn P-O Åstrand, Dan Saltin och Björn Ekblom som redan då bedrev idrottsvetenskaplig forskning.

Under 90-talet inrättades en professur i idrottshistoria vilket i och för sig var positivt även för idrottsvetenskapen. Ett starkt motsånd kom bl a från forskaren Rolf Torstendahl som var mycket kritisk mot att man avsatte medel för en professur i ämnet och inte i idrottsvetenskap. Eftersom dessa medel var riktade bara till en professur och inte till en institution och dess forskning. Flera artiklar skrevs om detta i Idrottshistoriska föreningens årsskrift och kom att påverka även idrottsvetenskapen i viss mån.

Jan Lindroth får klart anses som den viktigaste personen både när det gäller idrottsvetenskap och idrottshistoria. Hans empiriska forskning är häpnadsväckande och är som ett testamente inom kopplingen mellan idrottshistoria-samhälle och har haft stor betydelse även för ämnet idrottsvetenskap.

Vidare fanns en viss fanns för till en 4-5 år sedan finansiering för ämnet samt att det skrevs några doktorsavhandlingar (bl.a. John Hellström). Det finns inte någon generell satsning på just doktorander för tillfället eftersom de ekonomiska förutsättningarna inte finns längre.

Jonny Hjelm: Umeå universitet

I Stockholm numera ett starkt ämnesområde, subfält till historia. I Örebro också några personer, men i övrigt mest spridda skurar, d.v.s., några/någon idrottshistoriker här och var.

Christer Ericsson: Örebro universitet

Det främsta resultatet för idrottshistoria är att det numera betraktas som ett vetenskapligt giltigt forskningsområde. Det har inte alltid varit så. Och det beror på att idrottshistoria utvecklats från att vara mer historiska berättelser om idrott-, idrottsliga fram-och motgångar, studier om idrottsliga organisationers bildande etc. till mer problematiserande studier om idrott som samhälleligt socialt fenomen.

Tobias Stark: Linnéuniversitetet

Jag tycker att kvaliteten på de studier som lagts fram hela tiden blivit bättre och bättre. Det syns inte minst på den teoretiska operationaliseringen i studier såsom Helena Tolvheds *Nationen på spel* och den stora populariteten för Tobbe Anderssons fotbolsböcker, vilka säljer som smör för att vara akademiska texter. Annars tycker jag mig se att utvecklingen av ämnesdisciplinen idrottshistoria och idrottssociologi etc. nog gått i stå i o m framväxten av det nya ämnet idrottsvetenskap. Bortsett från Leif Yttergren och Helena Tolvhed och kanske någon till är det nog - tippas jag - få disputerade idrottsforskare i landet som skulle beteckna sig själva som idrottshistoriker. Jag, Tobbe Andersson, Johan Norberg m fl ser oss (gissas jag) idag mer och mer som idrottsvetare. Ett skäl för det är sannolikt anställningsbarheten, att få en fast tjänst som historiker är svårt, har man idrott som specialisering blir konkurrenskraften sannolikt mindre i alla fall på lektorat osv på de större lärosätena. Som idrottsvetare är situationen en annan, där är det kanske "bara" 1-15 behöriga sökande per plats. Fram till för något år sedan inte ens det.

3. Vilka fördelar finns med att vara en egen disciplin respektive att samarbeta med andra discipliner?

Bill Sund: Stockholms universitet, Professor emeritus

Genom egen disciplin: att man kan fördjupa sig ordentligt inom den egna sfären och bygga kompetens på så sätt, alltså genom specialisering. Genom att samverka: att man kan fånga upp och greppa hela komplexet sport ur olika perspektiv och studera helheter eller delar i jämförande perspektiv. Samverkan är klart bäst för att kunna skapa ny, viktig kunskap, vilket är vetenskapens främsta syfte.

Torbjörn Andersson: Malmö högskola

Jag tror det är bra som det är nu med en egen disciplin vid Stockholms universitet och som en mer integrerad del i idrottsvetenskapen vid Malmö högskola och GIH. Hur det är i Örebro vet jag inte riktigt. Övriga aktiva idrottshistoriker som verkar mer enskilt är antingen del i en idrottsvetenskaplig institution eller i en historisk institution.

Helena Tolvhed: Stockholms universitet

Idrottshistoria kan knappast kvalificera sig som disciplin. På SU är vi en profil på Historiska institutionen. I Sverige är vi inte heller många, och vi är utspridda.

Susanna Hedenborg: Malmö högskola

Menar du mellan att vara inom historia - eller inom idrottsvetenskap? Idrottshistoria ligger ju inte "för sig självt" på någon plats. Det finns för- och nackdelar med båda.

Björn Horgby: Örebro universitet

Idrottshistoria kan omöjligt vara en egen disciplin. Ämnet är alldeles för litet utan behöver samarbeta med närliggande områden eller discipliner. Idrottshistoria måste knyta an till andra fält. Dock inte säkert att man behöver arbeta tvärvetenskapligt. Idrottsrörelsen påverkar en del likaså andra organisatioer inom idrotten. Problemen styr mindre "ämnen". En avgörande faktor är att antalet doktorander minskat även om det under de senaste åren skett en viss förändring. En annan viktig orsak är att doktoranderna nuförtiden behöver vara självförsörjande och måste

presentera en ”forskningsplan” med ekonomisk planering vilket avskräcker många från att doktorera vilket inte var fallet för 10-15 år sedan då man lättare kunde få ekonomiskt bidrag från olika håll genom t ex statsbidrag och stiftelser.

Leif Yttergren: GIH

Svårdefinierbart ämne gör att många ställer sig kritiska till disciplinen. Det finns helt klart en kritisk massa mot ämnet som sådant. Det finns alldeles för få idrottshistoriker för att kunna upprätta en egen disciplin. Det lutar mer åt att ämnet mer dras till att bli mer mångvetenskapligt än idrottsvetenskapligt eftersom många ”nischer” passar in eller går in inom ämnet idrottshistoria.

Jonny Hjelm: Umeå universitet

För mig passar det utmärkt att sitta i en tvärvetenskaplig miljö (historiker, idéhistoriker, filosofer, religionsvetare, arkeologer). Jag har kontakter med idrottshistoriker på annat sätt än att fysiskt möta dem varje dag på min arbetsplats.

Christer Ericsson: Örebro universitet

Fördelen med att vara en egen disciplin ligger mycket i själva tryggheten att ha den historieämnesidentiteten. För mig personligen som historiker har det betytt att jag verkat i en flervetenskaplig miljö där olika metoder, teorier och perspektiv på idrott som fenomen diskuterats. Detta har på många sätt gjort mig till en bättre historiker. Det var inte min uppfattning att den flervetenskapliga miljön kunde generera något tidigare.

Tobias Stark: Linnéuniversitetet

Det finns för få idrottshistoriker i landet. Samverkan är därför a och o för att det ska bli kvalitet på arbetet. Dessutom ligger ju mång- och tvärvetenskap i tiden. Till det kommer möjligheterna för anställning. Mina erfarenheter från internationella sammanhang, såsom Nordamerika där man har en längre tradition av idrottsforskningen, säger mig annars att kvaliteten på avhandlingar generellt sett är högre inom de traditionella disciplinerna (sociologi, historia, religion, etnologi etc) jämfört med avhandlingar som kommit till inom ramen för forskarutbildningar i idrottsvetenskap.

4. Hur har de idrottshistoriska nätverken (t.ex. Idrottsforum. org, Sveriges idrottshistoriska förening) påverkat disciplinen?

Bill Sund: Stockholms universitet, Professor emeritus

De är och har varit viktiga och drivit på utvecklingen i positiv riktning: Idrottsforum för sin hemsida, sina artiklar och sitt förlag Malmö Studies in Sport Sciences (i samverkan med Malmö högskola) samt info om konferenser etc. SVIF genom sin årsbok, där större artiklar kunnat publiceras och föredragsverksamheten (som skulle kunna utvecklas mer) samt på senare år det årliga priset som delas ut.

Torbjörn Andersson: Malmö högskola

Idrottsforum.org är tvärvetenskaplig, men mycket idrottshistoria finns där. Den representerar utvecklingen i stort där idrottshistoria tenderar att bli del av en tvärdisciplinär idrottsvetenskap. Sveriges idrottshistoriska förening tror jag har professionaliserats genom att akademiska idrottshistoriker alltmer dominerar tidskriften Idrott, historia och samhälle.

Helena Tolvhed: Stockholms universitet

Det är i nuläget ärligt talat svårt att se detta som ett blomstrande fält. I viss utsträckning krävs det enligt min uppfattning att man tar sig an bredare och mer (vetenskapligt och samhälleligt) relevanta forskningsuppgifter, att inte bara utforska idrotten i sig självt som i viss mån gjorts tidigare.

Susanna Hedenborg: Malmö högskola

Jag skulle inte räkna idrottsforum.org dit eftersom den riktar sig till alla hum/samvetare. Men att ha en egen förening är förstås ett sätt att visa att man finns som inriktning.

Björn Horgby: Örebro universitet

Idrottsforum.org har mycket stor betydelse (kanske avgörande) för ämnets existens eftersom forskare kan visa sina alster för inte bara forskarvärlden utan även för de som är allmänt intresserade av ämnet. Forumet är mångvetenskapligt till skillnad från SVIF som är en populärvetenskaplig förening där icke akademiker producerar artiklar. Föreningen spelar dock en

viktig roll i förhållandet mellan idrottshistoria.-samhälle och styr till viss del vem som kan få medel till forskning.

Andra idrottshistoriska nätverk är få men det finns vissa idrottshistoriska konferenser och workshops även om de inte förekommer så ofta nuförtiden. Dessa brukar dock locka forskare vilket kan ses som ett problem då man inte riktigt når ut till de som är idrottshistoriskt intresserade.

Leif Yttergren: GIH

Idrottsforum. Org har haft stor betydelse för disciplinen eftersom den ger en mångvetenskaplig bredd. Forskare kan mötas på ett bra sätt och flera recensioner skrivs om de olika böckerna och artiklarna som skrivs vilket gagnar den idrottshistoriska forskningen på ett bra sätt. Även Idrottshistoriska föreningen har varit viktig även om den mer måste ses som en populärvetenskaplig inrättning där folk utanför forskarvärlden producerar sina alster.

Jonny Hjelm: Umeå universitet

Jag har använt Idrottsforum aktivt. Funkar bra. Även om det till viss del börjar bli lite vinklat åt det idrottsvetenskapliga hållet vilket till viss del även påverkar ämnet idrottshistoria men som regel så är forumet ett positivt inslag för oss idrottshistoriker.

Christer Ericsson: Örebro universitet, Professor emeritus

Eftersom de idrottsvetenskapliga miljöerna är jämförelsevis små är det nödvändigt att bygga nätverk och ha seminarieverksamhet mellan de olika universitetsorterna inte minst för att skapa en tillräcklig kritisk massa samt att skapa informationsutbyte och kommunikation. Sett från det idrottshistoriska perspektivet, här kan vi verkligen tala om personellt små miljöer, fyller nätverkssamarbeten en allt väsentligare roll. Idrottsvetenskap är ett internationaliserat ämne och här är det också viktigt för historiker att bygga internationella nätverk.

Tobias Stark: Linnéuniversitetet

De har säkert varit mycket viktiga. I det första fallet har Kjell lagt ner mycket arbete för att nå ut både till forskare internationellt och till ämnesintresserade i allmänhet nationellt. I det senare fallet kommer vi in på Jan Lindroths personliga betydelse som inte kan underskattas. Utan Janne

hade det sannolikt varit mycket sämre ställt med idrottshistorisk forskning, inte bara i Sverige, utan i Norden.